

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap

NATTFOTBOLL I SOCIALT UTSATTA OMRÅDEN

Beskrivning av verksamheten utifrån programteori och
förutsättningar för uppskalning

Författare
Eva Åkerlind

Handledare
Anna Sarkadi

Examensarbete i Folkhälsa 30 hp
Avancerad nivå
2018

Examinator
Ragnar Westerling

FÖRORD

Jag vill uttrycka min tacksamhet över att jag fått förmånen att få vara med och ta del av Nattfotbollsverksamheten på de två orter som besöktes inom ramen för studien. Speciellt vill jag tacka alla de ungdomar och engagerade, unga ledare som intervjuats på de båda orterna, vilket bidrog till ett så rikt material. Stort tack också till den lokala projektledaren i Örebro som genom sitt personliga engagemang och gästfrihet bidrog till att öka förståelsen för verksamheten och dess förutsättningar i Örebro. Tack också till den lokala projektledaren i Sandviken som medverkade till att öka insikten om verksamheten i Sandviken. Sist, men inte minst, vill jag rikta ett stort tack till min handledare Anna Sarkadi som på ett engagerat sätt bidragit med råd, uppmuntran och vägledning under hela processen. Utan alla er kunde studien inte ha genomförts.

SAMMANFATTNING

Andelen barn och ungdomar som befinner sig ett socialt utanförskap halkar efter alltmer i samhället. Att befinna sig ett socialt utanförskap kan medföra en rad negativa konsekvenser för såväl den enskilde individen som för samhället. Det finns ett stort behov av att belysa framgångsrika exempel på sociala innovationer, inriktade på unga i socialt utsatta områden, som kan förbättra deras välfärd och framtidsutsikter.

Syftet med examensarbetet var att beskriva verksamheten ”Nattfotboll” utifrån programteori och undersöka dess förutsättningar för att skalas upp utifrån teorier om spridning av interventioner. Studien genomfördes med en kvalitativ studiedesign bestående av en fokusgruppsintervju med initiativtagare och projektledare, semistrukturerade intervjuer med 10 ledare och 21 ungdomar samt tre strukturerade observationer i samband med idrottsaktiviteter i Sandviken och i Örebro.

Resultatet visade att konceptet Nattfotboll kännetecknades av flera viktiga kärnkomponenter och nyckelidéer. De komponenter som tillskrevs mycket stor betydelse för utfallet var de unga, utvalda ledare som drev idrottsverksamheten, men även den lokala projektledaren. Verksamheten visade sig främja ett relationsbygge mellan ungdomarna och ledarna som var betydelsefullt: ungdomarna fick tillgång till unga förebilder, medan de unga ledarna kunde växa som individer. Verksamheten erbjuder en träffpunkt som bidrar till att ungdomar breddar sitt kontaktnät, blir mer fysiskt aktiva och erbjuds en väg in i föreningslivet, då många av ledarna själva är idrottsaktiva. Studien visar att Nattfotbollskonceptet innehåller de fem kategorier som är nödvändiga för en framgångsrik uppskalning; Kärnkomponenter & Nyckelidéer, Upplägg, Kommunikation, Resultatmätning & Feedback samt Ledarskap. Ytterligare forskning skulle kunna bidra till att fördjupa förståelsen för vad interventionen har för betydelse för ledarna som individer.

Nyckelord: Social innovation, programteori, kärnkomponenter, socialt utsatta områden.

ABSTRACT

A great number of children and adolescents who are in a social exclusion is lagging behind in society. A social exclusion can lead to a number of negative consequences for both the individual and the community. There is a great need to highlight successful examples of social innovations aimed at young people in socially vulnerable areas that can improve their well-being and prospects.

The aim of the thesis was to describe the innovation Night Football on the basis of program theory and also examine its conditions for scaling up on the basis of diffusion theory and a framework for spread.

The study was conducted with a qualitative study design consisting of a focus group interview with initiators and project managers, semi-structured interviews with 10 leaders and 21 young participants, as well as three structured observations in connection with sports activities in Sandviken and Örebro.

The result showed that the Night Football concept was characterized by several key core components and key ideas. The components attributed to the outcome were the young, chosen leaders who run the sport activities, but also the local project manager. The innovation turned out to promote important relationships between the young people and the leaders: young people gained access to young role models, while young leaders could grow as individuals. The innovation offers a meeting point that helps young people broaden their network of contacts, becomes more physically active and they are also offered a way into sports associations, as many of the leaders themselves are connected to sport clubs. The study shows that the Night Football concept contains the five categories necessary for a successful upscale; Core components & Key ideas, Structure, Communication, Performance Measurement & Feedback, and Leadership. Further research could help to deepen the understanding of the innovations impact on the leaders as individuals.

Key words: Social innovation, program theory, core components, socially vulnerable areas.

Innehållsförteckning

BAKGRUND	5
Socialt utanförskap	5
Kan idrott minska utanförskap bland unga i utsatta områden?	6
Teoretiska utgångspunkter	10
Problemformulering	12
Syfte	13
Frågeställningar	13
METOD.....	13
Design.....	13
Urval.....	14
Intervention	16
Datainsamlingsmetod.....	16
Tillvägagångssätt.....	19
Forskningsetiska överväganden.....	20
Bearbetning och analys	21
RESULTAT	24
Programteori.....	24
Vilka mekanismer antas bidra till utfallet (vilken är dess 'theory of change')?.....	29
Innovationens karaktäristika vid implementering	33
Ungdomarnas upplevelse av Nattfotboll	34
Faktorer vid implementering	35
Förutsättningar för att skala upp innovationen.....	37
Vilken roll har Goodsport spelat vid uppskalning och utvärdering av Nattfotboll?.....	39
DISKUSSION	40
Hur fungerar Nattfotboll - programteori.....	41
Vilka mekanismer bidrar till utfallet - vilken är dess 'theory of change'?.....	41
Hur inkluderande är Nattfotboll?.....	43
Goodsports modell för uppskalning	43
Metoddiskussion.....	45
Slutsats	47
REFERENSER.....	48
Bilaga 1. INTERVJUGUIDE FÖR FOKUSGRUPPSINTERVJU	51
Bilaga 2. INTERVJUGUIDE MED FRÅGOR TILL LEDARE.....	52
Bilaga 3. INTERVJUGUIDE MED FRÅGOR TILL UNGDOMAR.....	53
Bilaga 4. INFORMATION OM DELTAGANDE I EN FORSKNINGSSTUDIE:	54
Bilaga 5. MUNTLLIG INFORMATION TILL UNGDOMAR	56

BAKGRUND

Socialt utanförskap

Begreppet socialt utanförskap kan, något förenklat, beskrivas som ett utvidgat fattigdomsbegrepp, syftande på bristande resurser inom många livsområden. Bortsett från utestängning från arbete och konsumtion kan socialt utanförskap även innebära brister i: boendemiljö, sociala relationer, utbildning, hälsa och en utsatthet för våld. Tecken på att ett barn befinner sig i ett socialt utanförskap kan till exempel visa sig som: resursbrister i hemmiljön, svaga prestationer i skolan, avbruten skolgång, dålig psykisk och/eller fysisk hälsa, kriminalitet och missbruk. Under de senaste decennierna har de barn som halkar efter i samhället halkat efter alltmer, enligt en rapport från FN:s barnfond (UNICEF, 2016). I rapporten framhålls att barn som inte får tillgång till sina rättigheter heller inte har lika goda möjligheter som andra barn att delta fullt ut i samhället. Det rör främst barn som befinner sig i ekonomisk utsatthet i kombination med sociala problem och skolsvårigheter. Dessa barn får också sällan ta del av kultur- och idrottsaktiviteter som kan fungera som skyddsnet. Barn som riskerar att hamna i ett socialt utanförskap har även varierande möjligheter att få ta del av samhällets välfärdsinsatser, beroende på bakgrund eller bostadsort (UNICEF, 2016).

Många av dessa barn och unga bor i utsatta områden, vilket definieras som ”ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där kriminella har en inverkan på lokalsamhället”. Utsatta områden kännetecknas även av en hög arbetslöshet, många bidragstagare och många invånare med utländsk bakgrund. En hög andel av de unga som växer upp i områden som präglas av en social och ekonomisk utsatthet lämnar skolan utan gymnasiebehörighet. Att få tillgång till fortsatt utbildning och att få in en fot på arbetsmarknaden utgör viktiga skyddsfaktorer för unga, vilket kan minska risken för att utveckla problembeteenden och att hamna i kriminalitet. Polismyndigheten beskrev 61 socialt utsatta områden (i olika grad) i Sverige under 2017 där kriminaliteten har blivit ett allvarligt problem (Polisen, 2017). I Brotts-förebyggande rådets rapport ”Insatser mot brott och otrygghet i socialt utsatta områden” framhävs vikten av att rikta förebyggande insatser mot barn och unga för att långsiktigt minska brottslighet. Många av de brott som begås i utsatta områden begås av ungdomar, vilka också utgör rekryteringsbasen för de som fastnar i kriminalitet (BRÅ, 2016).

Unga som växer upp i socioekonomiskt svaga områden har generellt sett sämre levnadsvanor och en högre risk att utveckla dålig hälsa än unga som bor i socioekonomiskt starka områden (Tampubolon, 2012). Den socioekonomiska och etniska segregationen (åtskillnaden) mellan grupper eller områden kan även leda till att unga i de socioekonomiskt svaga områdena känner sig marginaliserade, vilket kan bidra till att de kan uppleva en stark alienation gentemot samhället (FORTE, 2017). Det finns fler anledningar till att bostadsområdet kan inverka på de ungas hälsokapital. Jencks och Mayer (1990) har identifierat fyra potentiellt viktiga mekanismer: kamratinflenser, lokala förebilder, ”övervakning”(monitoring) och kvalitén på skola och hälsovård. Inflenser från kamrater kan också medföra positiva effekter, exempelvis inom idrottsverksamheter.

Kan idrott minska utanförskap bland unga i utsatta områden?

Det finns en vida spridd uppfattning om att deltagande i idrott oundvikligen bidrar till ungdomars utveckling genom att idrottens essentiella ”godhet och renhet” överförs till de som deltar. Denna föreställning inspirerar till strategier om användandet av idrott för att utveckla egenskaper hos ungdomar som behövs för personlig framgång. Generellt finns det dock få personer som motsätter sig påståendet om att idrottsutövning bidrar till utveckling, vare sig de refererar till individ-, kommun- eller på samhällsnivå (Coakley, 2011). Det finns mycket kunskap om idrottens positiva inverkan för ungas fysiska och mentala hälsa samt för att främja goda sociala relationer. På samhällsnivå kan deltagande i idrottsaktiviteter bidra till att stärka den lokala samanhållningen, minska kriminalitet och ge unga personer tillgång till äldre mentorer, vilket är speciellt viktigt i kommuner med en hög andel ungdomar med låg socioekonomisk status (Coalter et al. 2000). Idrottens positiva inverkan för individen och lokalsamhället förs ofta fram. Fenomenet inom idrotten att forma team och skapa laganda kan dock även bidra till att klyftor växer mellan grupper i samhället.

Hutchins (2007) kritiserar idén om att använda idrott som medel för att främja social sammanhållning. Han för fram tre orsaker; 1) den interna logiken och strukturen i idrott som främjar tävlingsanda med regler för att utse vinnare och förlorare kan agera *emot* syftet att främja tvärkulturell förståelse och sammanhållning mellan grupper i samhället 2), det kan även bidra till att splittra grupper genom att skapa en ”vi-” och ”dem-känsla” 3) social gemenskap i ett sammanhang behöver heller inte vara bestående i ett vidare perspektiv. Tonts (2005) menar att det är av stor vikt att utforma och implementera program med idrotts-

aktiviteter på ett sådant sätt att det bidrar till att skapa positiva relationer mellan deltagarna genom att erbjuda brobyggande aktiviteter. Det är vidare betydelsefullt att aktivt arbeta för att aktiviteterna ska vara inkluderande snarare än exkluderande, att de främjar tvärkulturell förståelse mellan deltagarna och att de erbjuder språngbrädor in i det ordinarie föreningslivet (Long & Sanderson, 2012).

Idrott som ett medel för att ta itu med sociala problem bland ungdomar som riskerar utanförskap problematiseras även i en avhandling av Ekholm (2016). Avhandlingen belyser en välfärdsstat i förvandling där (interventioner inriktade på) idrotten tillskrivs en mycket stor betydelse för att få till stånd en social förändring. Idrotten lyfts ofta fram som ett viktigt medel för att fostra ungdomar i utsatta områden som riskerar att hamna kriminalitet så att de istället formas till att bli ansvarstagande och aktiva medborgare. För få mer kunskap kring hur offentliga aktörer inom kommun och polis interagerar med andra samhällsaktörer, som sociala entreprenörer, idrottsföreningar, välgörenhetsorganisationer och sponsorer kring social inkludering bland dessa unga pågår ett fortsatt forskningsprojekt av Ekholm inom området.

Fotboll som medel för integration

I en australiensisk studie från 2013 undersökte Nathan och medarbetare effekterna av ett fotbollsprogram (Football United) riktat till skolungdomar i områden med en hög andel nyanlända med olika etnisk bakgrund. ”Med nyanländ ska avses den som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt här i landet eller ska anses bosatt här och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år” (Regeringen, 2014). Studien hade en quasi-experimentell design där ungdomar med utländsk bakgrund från skolor med olika grad av exponering för programmet jämfördes med en kontrollgrupp avseende personlig utveckling, mental hälsa, återhämtningsförmåga, social utveckling och vänskapsrelationer. Programmet bestod av fyra fokusområden; 1) Fotbollsaktiviteter efter skoltid och på lördagar, lägerverksamhet på skollov och olika tävlingsarrangemang, 2) Ledare som rekryterats från lokalsamhället och som erbjudits utbildning i bland annat ledarskap, mentorskap och livskunskap. Ledarna utgjordes även av ungdomar som tidigare själva varit aktiva inom Football United och som sen fått utbildning för att kunna leda yngre, 3) Kontaktförmedling mellan ungdomar och lokala aktörer inom kommunen, fotbollsorganisationer och andra samarbetspartners, 4) Medvetandegörande av projektet Football United och dess betydelse för lokalsamhället. Resultatet baserades på enkäter med 142 ungdomar där 79 av dem även deltog i uppföljande intervjuer. Majoriteten

av deltagarna var pojkar (77.5%) och medelåldern var 14,7 år. Nathan et al. kunde i studien visa att ungdomar som deltagit i Football Uniteds aktiviteter hade signifikanta, positiva effekter avseende tvärkulturella relationer för pojkarna. Vidare kunde programmet även visa på positiva effekter för nya vänskapsrelationer och för att minska antisocialt beteende hos pojkar. Effekten var större för de som deltagit i aktiviteterna i hög grad än för de som deltagit mer sällan. En svårighet som påtalas i studien var det faktum att programmet hade svårt att få med flickor. Orsaker som lyfts fram var att många flickor med utländsk bakgrund ej var vana vid att delta i idrottsaktiviteter med pojkar. En annan tänkbar orsak som fördes fram var att en högre andel av flickorna än pojkarna hade känslomässiga problem, vilket troligen hindrade en del från att delta (Nathan et al., 2013).

Ett pilotprojekt med lovande resultat från södra Australien (Adelaide) från 2016 bygger till stor del vidare på Football Uniteds koncept. Inför projektstart bildades nätverk mellan olika kommunala aktörer, skolor, sportklubbar, välgörenhetsorganisationer och invandrarsorganisationer som formade en regional arbetsgrupp. Lokala, aktiva ledare ("champions") utsågs i de fem aktuella "kommunerna". Projektet bestod av öppna fotbollsaktiviteter under och i anslutning till skoltid, olika kommunstärkande aktiviteter (exempelvis miniturneringar och grillkvällar) samt korta idrottsrelaterade workshops i hälsopromotion. Det var riktat till barn och ungdomar som inte deltog i andra idrottsaktiviteter av psykosociala, kulturella eller ekonomiska skäl. Projektet pågick under två skolterminer och lyckades involvera en hög andel ungdomar (263 personer), varav över 50 % med flyktingbakgrund. Över 90 % av deltagarna angav sig vara nöjda med programmet. Faktorer av betydelse som lyftes fram efter projektets avslut var följande: a) att skapa en regional arbetsgrupp, b) att välja ut lämpliga kommuner med behov och som var väl förberedda, c) att utse lokala, aktiva ledare, d) att etablera ett ramverk kring konsultationer mellan den regionala arbetsgruppen och de lokala ledarna, e) valet av aktiviteter utifrån åldrar och olika kulturella bakgrunder (Rosso & McGrath, 2016).

En kvalitativ intervjustudie från Sverige syftade till att studera hur fotbollsdeltagande påverkade det sociala kapitalet hos unga män med flyktingbakgrund. I studien framkom att både personliga egenskaper och språkets utveckling hade betydelse för en individs förmåga att bygga nätverk och skapa vänskapsrelationer. De unga männen angav även att deras förkunskaper och färdighet i att spela fotboll bidrog till att öka intresset för dem bland de övriga lagkamraterna. När spelarna med flyktingbakgrund var nya i laget utvecklades främst

socialt kapital av *sammanbindande* karaktär (beroende på likheter mellan individerna) för att sedan mer övergå till att även utgöras av *överbryggande* socialt kapital, vilket länkar samma personer från olika grupper. Över tid utvecklades det sociala kapitalets styrka och struktur från svaga band till en kombination av både svaga och starka band (Lundmark, 2016).

Idrottsföreningars erfarenheter av integrationsprojekt i Sverige

I Sverige finns många idrottsföreningar som är involverade i projekt med fokus på integration. Hertting och Karlefors (2017) har genomfört en intervjustudie med ledare från 10 olika idrottsföreningar runt om i Sverige för att få mer kunskap om hur de arbetar för att integrera nyanlända i sin idrottsverksamhet. De föreningar som inkluderades i studien hade antingen fått bidrag från ”Idrottslyftet”, som är regeringens särskilda satsning på barn och ungdomar, eller så hade de utmärkt sig på annat sätt genom sitt integrationsarbete. ”Nattfotbollsprojektet i Malmö” är ett av de projekt som ingick i studien. Resultatet visade att idrottsföreningarna bedrev integrationsarbete av fler anledningar. Tre av föreningarna bedrev integrationsarbete för att vara en del av närsamhället då antalet nyanlända successivt hade ökat. För tre av föreningarna var integration huvudsyftet med verksamheten. En fotbollsförening i en storstadskommun hade startat ett integrationslag i syfte att successivt slussa in deltagarna i ordinarie föreningsliv. Flera andra resonerade på liknande sätt och ansåg att verklig inkludering sker när människor från olika kulturer kan mötas i föreningarnas ordinarie verksamhet. Något som var tydligt i många av föreningarna var att innovatörerna, som hade startat upp eller som drev verksamheten, ofta var väldigt ensamma i sitt arbete. Något som gör verksamheten sårbar. Dessa innovatörer hade tydliga idéer om vad de ville uppnå och de ville ofta skapa ömsesidiga möten. Ett problem som framkom när idrottsföreningar startar upp nya former av aktiviteter är att det är svårt att lyckas med verklig integrering. Den nya gruppen, bestående av personer med utländsk bakgrund, utgör ofta den nya tryggheten för deltagarna, vilket kan vara positivt, men det kan även medföra att inkluderingen i lokalsamhället fördröjs (Hertting & Karlefors, 2017).

Övriga interventioner för att minska socialt utanförskap

Under det senaste decenniet har olika aktörer inom kommun och civilsamhälle kommit att spela en viktig roll. Ett sådant projekt är ”Integration Katrineholm” (2014), vars syfte var att förbättra integrationen mellan nyanlända och ungdomar från majoritetssamhället genom olika delprojekt, bestående av kulturella temagrupper med ledare. Flera av delprojekten implementerades sedan i ordinarie fritidsverksamhet. Dock hade projektet inledningsvis svårt att nå ungdomar på grund av benämning av projekten med ordet ”integration”, vilket

förbättrades när de istället benämndes med aktiviteten det innehöll. Vidare uppmärksammades den inbyggda maktobalans som finns där en målgrupp är ”hemma” och den andra ”borta” avseende språk, rutiner och förståelse av kulturella koder (Katrineholms kommun, 2014).

Det finns även sociala innovationer som är specifikt inriktade mot en kvinnlig målgrupp med idrott som medel. Sedan 2012 finns den internationella organisationen ”Futebol dá força” som i Sverige erbjuder kostnadsfri ”öppen fotbollsträning” för unga tjejer med utbildade ledare. Syftet är, att med fotboll som medel, stärka ledare och tjejer i sina närområden, samtidigt som de vill bidra till att förändra strukturer i samhället som begränsar tjejers möjligheter. En annan målsättning är att stötta fotbollsklubbar till att erbjuda tjejer en språngbräda in i föreningslivet runt om i Sverige (Futebol dá força Sverige, 2018).

Teoretiska utgångspunkter

I föreliggande studie analyseras insamlad data utifrån två teorier och ett ramverk; programteori (Davidoff et al. 2015), diffusionsteori (Rogers, 2002) samt ramverket ”A Framework for Spread” (Massoud et al., 2006).

Programteori - förklarar hur en intervention kan uppnå ett syfte

Programteorier kan definieras som en uppsättning av antaganden som programdesigners eller andra aktörer har som förklarar hur de förväntar sig att en intervention kommer leda till att uppnå ett specifikt syfte. Att beskriva de ofta implicita antaganden som styr valet av design på ett program eller en intervention är användbart för att det bidrar till att ge förståelse för vad som implementeras och varför. För att skapa en programteori behöver forskaren lyfta fram den modell som aktören implicit använder för att beskriva och förstå interventionen. Ett sätt att kunna göra det är att genomföra individuella intervjuer eller fokusgruppsintervjuer med berörda aktörer och deltagare (Mukumbang, van Belle, Marchal & van Wyk, 2016).

Programteori specificerar explicit vilka komponenter som förväntas leda till att förbättra eller lösa ett visst problem, förväntat utfall och metoder för utvärdering, vilket ofta tydliggörs genom en logisk modell eller ett diagram. Vidare beskriver programteori ”theory of change”, det vill säga principer och logiska antaganden om mekanismer som sammankopplar programmets processer och insatser med utfall, såväl förväntade som inte förväntade. Programteori tydliggör även vilka förutsättningar och vilken kontext som är nödvändig för att programmet ska vara effektivt (Davidoff et al. 2015).

Diffusionsteori - anger hur effektivt en innovation kan implementeras

De karaktäristika som avgör hur pass effektivt en innovation kan implementeras i en organisation är: (1) ”relative advantage”, (2) ”compatibility”, (3) ”complexity”, (4) ”trialability” och (5) ”observability”. (1) ”Relative advantage” anger hur väl innovationen står sig i förhållande till andra innovationer. (2) ”Compatibility” innebär hur pass väl den överensstämmer med (organisationens) värderingar och behov. (3) ”Complexity” anger i vilken grad innovationen är svår att förstå eller använda. (4) ”Trialability” anger hur pass enkelt det är att prova innovationen. Slutligen innebär ”observability” i vilken grad resultatet av innovationen kan observeras. Innovationer som av individerna i en organisation upplevs uppfylla dessa krav kommer kunna implementeras effektivare än andra innovationer (Rogers, 2002).

Uppskalning av interventioner inom folkhälsa

Inom folkhälsoområdet är det vanligt att vilja skala upp interventioner. Att skala upp komplexa hälsointerventioner till större populationer är dock ingen enkel uppgift (Barker, Reidl & Schall, 2016). Organisationer ställs ofta inför många utmaningar när nya innovationer ska skalas upp beroende på flera faktorer. De kan utgöras av: innovationens karaktär (Rogers ”Diffusion of innovation”, 1962), intresset och förmågan hos målgruppen samt den organisationskultur och infrastruktur som ska stödja förändringen (Massoud, Nielsen, Nolan K, Nolan T, Schall & Sevin, 2006). Utan ledning av ett ramverk kan det ta flera år att skala upp och implementera evidensbaserade interventioner fullt ut (Barker, Reidl & Schall, 2016). Än vanligare är därför att effektiva interventioner inte implementeras i ordinarie verksamhet. Ramverk som beskriver hur hälsointerventioner kan skalas upp i full skala delar vanligen in de aktiviteter som krävs i processen i olika faser. The Institute for Healthcare Improvement (IHI) har utvecklat ett ramverk för uppskalning av interventioner, ”A framework for Spread” (2006). Ramverket definierar fyra viktiga faser: (1) ”Set-up”, som syftar till att förbereda miljön där interventionen i nästa fas ska introduceras och testas, (2) ”Develop the Scalable Unit”, vilket är en tidig test- och demonstrationsfas, (3) ”Test of Scale-up”, då interventionen utvidgas till ett antal miljöer som förväntas vara representativa för den kontext och de olika miljöer, som sedan kommer vara aktuella när interventionen skalas upp fullt ut, (4) ”Go to Full Scale”, då interventionen utvidgas till att omfatta alla tilltänkta miljöer (Barker, Reidl & Schall, 2016).

Syftet med att utveckla en plan för att skala upp hälsointerventioner är att beskriva hur uppskalningen ska gå till, vilket inkluderar kommunikationssätt och kanaler för att nå och

engagera målgruppen, mätsystem för att bedöma framsteg för att uppnå målsättningen samt förväntningar på de åtgärder som behövs för att innesluta förändringarna i organisationens verksamhet. Ledarskapet har en mycket betydelsefull roll, för att initiera en plan för uppskalning, men även som ett aktivt stöd genom hela processen. En plan för uppskalning bör innehålla följande komponenter: målgrupp, tydliga mål som förväntas uppnås, de särskilda förbättringar som kommer genomföras för målgruppen samt vilken tidsram som beräknas för projektet. Att etablera metoder för att få feedback på framsteg i uppskalningsprocessen är också centralt för en framgångsrik uppskalning (Massoud et al, 2006).

Nattfotboll som skalbar social innovation

”Nattfotboll” är ett projekt som initierades 2006 (efter en modell från England) med syfte att genom idrott minska utanförskap mellan ungdomar i främst utsatta områden. Sedan 2013 står stiftelsen ”Goodsport” bakom konceptet som nu har spridits till flera olika städer i Sverige, med lokala aktörer och idrottsföreningar som ansvariga för aktiviteterna. Minskad brottslighet är en av effekterna som påvisats i flera städer sedan start (Goodsport, 2018). Mot bakgrund av att det idag finns ett stort behov av identifiera innovationer som kan bidra till att minska socialt utanförskap bland unga är det intressant att belysa projektet ur ett vidare perspektiv och undersöka dess ingående kärnkomponenter och förutsättningar för att skalas upp.

Problemformulering

Studien är motiverad då det behövs fördjupad kunskap om sociala innovationer riktade till barn och ungdomar som använder sig av idrott som medel för att minska socialt utanförskap i socialt utsatta områden. Tidigare forskning belyser sådana sociala innovationer, dess ingående komponenter och vad som troligen bidrog till utfallet, men det behövs mer ingående kunskap om de mekanismer som bidrar till utfallet. Projektet Nattfotboll har visat sig vara framgångsrikt då det kunnat påvisas minskad kriminalitet i flera av de städer där det implementerats, men det saknas en mer ingående beskrivning om de komponenter som kännetecknar innovationen, vilka mekanismer som bidrar till utfallet och vilka förutsättningar innovationen har för att skalas upp.

Många barn och unga lever idag i ett socialt utanförskap, vilket kan få många negativa konsekvenser för såväl den enskilde som för samhället i stort. Det finns ett stort behov av att undersöka framgångsrika exempel på sociala innovationer, inriktade på unga i socialt utsatta områden, som kan förbättra deras välfärd och framtidsutsikter.

Syfte

Syftet med examensarbetet är att beskriva verksamheten ”Nattfotboll” utifrån programteori och undersöka dess förutsättningar för att skalas upp utifrån teorier om spridning av interventioner.

Frågeställningar

1. Programteori

- a. Vilka kärnkomponenter kännetecknar verksamheten Nattfotboll?
- b. Vilka mekanismer antas bidra till utfallet (vilken är dess ’theory of change’)?
- c. Vilka utfall bör följas upp och utvärderas utifrån programteorin?

2. Innovationens karaktäristika vid implementering

- a. Hur upplever ledarna innovationens (Nattfotbolls) centrala delar?
- b. Vilka utmaningar upplever ledarna med Nattfotboll?
- c. Vilka effekter har ledarna upplevt att Nattfotboll har för de barn och ungdomar som deltar?

3. Förutsättningar för uppskalning

- a. Vilken roll har projektledare på Goodsport för spridning och uppföljning av Nattfotboll?
- b. Vilka kanaler och kommunikationssätt används för att nå och engagera målgruppen?
- c. Vilka mätsystem används för att bedöma framsteg för att nå målsättningen?

METOD

Design

Studien genomfördes med en kvalitativ studiedesign bestående av en semistrukturerad fokusgruppsintervju, semistrukturerade, individuella intervjuer samt strukturerade observationer i samband med idrottsaktivitet för att få en bred förståelse av vad som kännetecknar verksamheten och dess förutsättningar för att skalas upp.

Fokusgruppsintervju är lämpligt att använda för att den ger forskaren möjlighet att på ett effektivt sätt samla in information från fler informanter under en begränsad tid (Polit & Beck, 2012, Henricson, 2017). En annan klar fördel är att en fokusgruppsintervju drar nytta av att gruppens medlemmar reagerar på det som sägs av andra i gruppen, vilket kan bidra till värdefull fördjupning. Metoden är lämplig att använda för att studera människors erfarenheter, argument och värderingar. Det ger även forskaren möjlighet att ställa uppföljningsfrågor för ökad förståelse (Polit & Beck, 2012, Henricson, 2017). Semistrukturerade intervjuer är lämpliga att använda för att det ger forskaren möjlighet att utifrån en strukturerad intervjuguide samla in kunskap om informantens åsikter, erfarenheter, upplevelser och kunskap om ämnet som studeras. Intervjuformen är öppen så till vida att frågorna

inledningsvis ställs i en viss ordning, men att ordningsföljden sedan kan komma att ändras utifrån det som framkommer under intervjun. Den ger även forskaren möjlighet att ställa följdfrågor för att på så sätt uppmuntra deltagarna till att vidare utveckla sina svar avseende underliggande tankar, känslor och mening med de givna svaren (Polit & Beck, 2012, Henricson, 2017). I studien genomfördes även strukturerade observationer i samband med Nattfotbollsaktiviteter på två orter. Strukturerade observationer bidrar till att öka förståelsen för fenomenet som studeras och låter forskaren komma nära dess deltagare och ger möjlighet till att studera hur de interagerar med varandra (Polit & Beck, 2012).

Urval

Insamling av data skedde med initiativtagare till Nattfotboll, nationella projektledare, lokala projektledare och ledare för idrottsaktiviteterna som var väl insatta i verksamheten.

Ungdomarna som intervjuades uppfyllde inklusionskriterierna, vilket innebar att de var 15 år eller äldre och kunde förstå (minst) enkel svenska. Vidare hade de tackat ja till att delta utifrån den muntliga information som gavs på plats (Bilaga 5).

Fokusgruppsintervjun

Fokusgruppsintervjun byggde på ett ändamålsenligt urval, då fokusgruppen inkluderade tre nyckelpersoner på stiftelsen Goodsport, som var och en, utifrån sina roller som initiativtagare och nationella projektledare för Nattfotboll, var de personer som hade den mest ingående kunskap om aktiviteten. Dessa tre personer gavs möjlighet att ge en omfattande och innehållsrik bild av bakgrunden till att verksamheten startades, verksamhetens innehåll idag och dess utmaningar vid uppskalning. Under fokusgruppsintervjun beskrevs Sandviken och Örebro som lyckade exempel (*Successful cites*) då verksamheten där har lyckats ”haka i befintlig verksamhet” (och svara på vissa behov?) inom kommunen och i den/de lokala idrottsföreningen/idrottsföreningarna. Verksamheterna på dessa orter framhölls även som lyckade då de har ett stort antal deltagande barn och ungdomar varje helg. Kontaktpersoner (lokala projektledare) på respektive ort utsågs i slutet av intervjun.

Semistrukturerade intervjuer med lokala projektledare och idrottsaktiva ledare

Projektledaren för ”Örebroandan” som ansvarar för Nattfotboll i Örebro var en av de strategiskt utvalda ledare som deltog i en semistrukturerad intervju. Den lokala projektledaren valdes ut då han uppfyllde kriteriet att ha en bred kunskap om hela verksamhetsområdet i Örebro. Projektledaren för verksamheten i Sandviken hade inte möjlighet att delta i en semistrukturerad intervju, men bidrog till inhämtning av data på det sätt som beskrivs under ”Datainsamling”. Urvalet av de fyra aktiva ledare som intervjuades i Sandviken bestod av

strategiskt utvalda ledare som var utvalda i samråd med den lokala projektledaren. De valdes ut utifrån något av två kriterier. Den ena kriteriet utgjordes av att ha ”lång” erfarenhet av att vara ledare i verksamheten, det vill säga att ha varit ledare sedan 2016, då verksamheten startade på orten. Det andra kriteriet utgjordes av att ha egen erfarenhet av att ha varit en nattfotbollsspelare som sedan blivit utvald till att bli ledare. Tre av ledarna uppfyllde det första kriteriet, då de hade varit ledare i verksamheten sedan start. En av ledarna valdes ut då han var en ledare som tidigare själv hade varit aktiv nattfotbollsspelare. Samtliga av dessa ledare förstod och talade svenska väl.

De tre strategiskt utvalda ledare som intervjuades i Örebro under första kvällen valdes ut i samråd med verksamhetsansvarig ledare på fritidsgården i Vivalla. De valdes ut utifrån kriteriet att de hade god erfarenhet av att vara ledare inom Nattfotboll. Dessa ledare behärskade svenska språket relativt väl. Ibland behövdes dock förtydligade frågor ställas för ökad förståelse. De två strategiskt utvalda ledare som intervjuades i samband med idrottsaktiviteter under andra kvällen i Örebro valdes ut för att de under kvällen för besöket visade upp goda ledaregenskaper och ett stort engagemang i sitt arbete bland ungdomarna. De behärskade även svenska språket mycket väl. Fördelningen av intervjuer med ledare på respektive ort var förhållandevis jämn (sex intervjuer i Örebro och fyra intervjuer i Sandviken). De 10 stycken ledare (fyra kvinnor och sex män) som intervjuats för studien bedömdes vara tillräckligt, vilket är väsentligt för att för att få en så rik beskrivning av området som möjligt. Strategiskt urval är betydelsefullt för att få så innehållsrik information som möjligt om fenomenet som står i fokus (Henricson, 2017).

Semistrukturerade intervjuer med ungdomar

Urvalet av de 21 deltagande ungdomar som intervjuades var främst ett bekvämlighetsurval, då de alla var deltagare under den kväll som studiebesöket ägde rum, men det visade sig även att de hade erfarenhet av att delta i verksamheten sedan tidigare. I drygt en tredjedel av fallen valdes de ut i samråd med aktiva ledare för kvällen utifrån att de hade lång erfarenhet av att delta och behärskade svenska språket väl. Övriga ungdomar valdes ut spontant i pauserna av idrottsaktiviteterna. En övervägande majoritet kunde uttrycka sig förståeligt eller bättre på svenska. Tre stycken av de inkluderade ungdomarna hade svårigheter att fördjupa sina svar när följdfrågor ställdes då de varit mycket kort tid i Sverige. Ett fåtal ungdomar tackade vid förfrågan nej till att delta. Flera av dem hade svårt att förstå och tala svenska och skulle därför heller inte inkluderas enligt inklusionskriterierna. Strategiskt urval är att föredra framför ett

bekvämlighetsurval för att det bidrar till att ge en mer innehållsrik förståelse för det fenomen som är i fokus för studien (Henricson, 2017). I föreliggande studie var det dock inte möjligt på grund av verksamhetens karaktär.

Observationer av verksamheten

Strukturerade observationer ägde rum vid tre tillfällen under idrottsaktiviteter i Sandviken och Örebro. I Sandviken genomfördes en strukturerad observation i samband med den idrottsaktivitet som ägde rum under fredagskvällen. I Örebro genomfördes två strukturerade observationer under delar av idrottsverksamheterna som pågick under lördagskvällen. De två bostadsområden med Nattfotbollsaktiviteter som besöktes i Örebro valdes ut i samråd med den lokala projektledaren utifrån att de ansågs vara väl fungerande, men även för att de hade unga ledare från både idrottsföreningar, en lokal hyresgästförening och ledare som utgjordes av föräldrar. Aktiviteterna i dessa områden besöktes även för att de representerade verksamheter som vände sig till barn och ungdomar i olika åldersgrupper. Antalet strukturerade observationer som genomfördes anses tillräckligt för att ge en förståelse för fenomenet (Polit & Beck, 2012).

Intervention

Interventionen består av organiserad idrottsaktivitet på fredags- och lördagskvällar i idrottshallar för unga, i åldrarna 13-25 år, i främst utsatta områden. Basen i aktiviteterna utgörs av fotboll, men även andra idrottsaktiviteter erbjuds utifrån lokala förutsättningar och intressen hos målgruppen. Stiftelsen Goodsport vill med projektet Nattfotboll erbjuda en meningsfull idrottsaktivitet för ungdomar på helgkvällar i en trygg miljö med engagerade ledare. Målsättningen är att förebygga kriminalitet, öka den fysiska aktiviteten, öka gemenskapen och minska socialt utanförskap bland ungdomar i närområdet. Projekten drivs av lokalt förankrade ledare i idrottsföreningar och kommuner runt om i Sverige (Goodsport foundation, 2018).

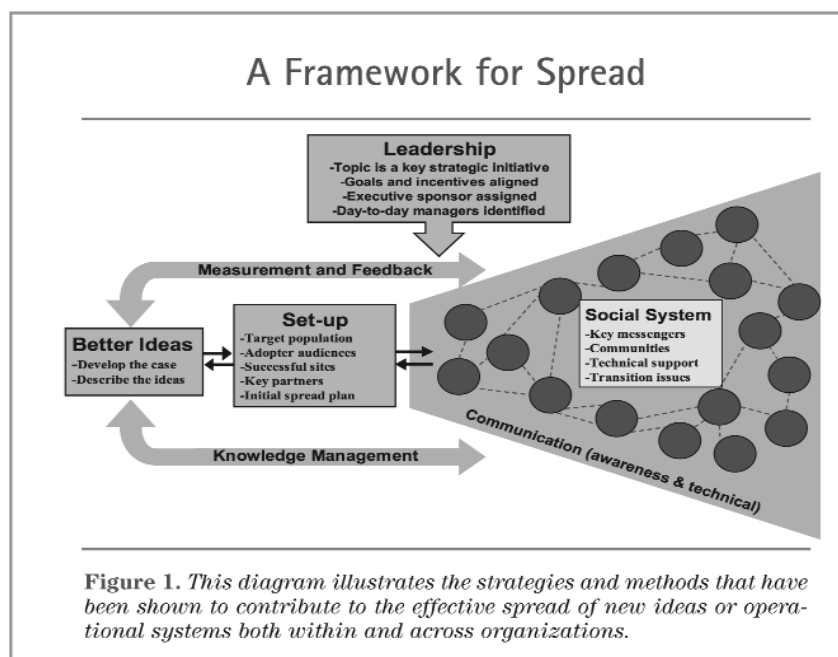
Datainsamlingsmetod

För att få en så bred förståelse av verksamheten Nattfotboll som möjligt bestod datainsamlingen av flera olika kvalitativa datainsamlingsmetoder.

Fokusgruppsintervju med initiativtagare och projektledare

Inledningsvis samlades data in under en semistrukturerad fokusgruppsintervju som ägde rum med initiativtagare och nationella projektledare på Stiftelsen Goodsport i Stockholm som står bakom projektet Nattfotboll. Syftet med fokusgruppsintervjun var att få fördjupad kunskap om verksamheten, dess utmaningar och om Goodsports förväntningar på examensarbetet. En

semistrukturerad fokusgruppsintervju utgörs av en planerad diskussion mellan ett antal respondenter som leds av en moderator vars uppgift är att introducera specifika ämnen och frågeställningar. Moderators uppgift är vidare att se till så att alla respondenter är delaktiga i diskussionen, men bör annars inte störa diskussionen utan låta respondenterna få tala fritt om det som står i fokus. Moderatoren kan ställa uppföljningsfrågor om det finns behov av fördjupning eller förtydligande i något ämne (Henricson, 2017). Valet att använda sig av en semistrukturerad fokusgrupp med initiativtagare och projektledare för Nattfotboll var fördelaktigt för att få en utförlig beskrivning av verksamheten och dess utmaningar. För att säkerställa att alla områden av intresse kom upp till diskussion användes en intervjuguide som stöd (Bilaga 1). Intervjuguiden var baserad på ramverket ”A framework for Spread”, (Massoud et al., 2006). Se Figur 1.

Figur 1. Ramverk för spridning av interventioner (Massoud et al., 2006)

The Institute for Healthcare Improvement (IHI), började år 1999 sitt arbete med att ta fram ett ramverk i syfte att utveckla, testa och implementera ett system för att öka takten på spridningen av nya, förändringsidéer mellan organisationer. Ramverket och en djupare förståelse av det har därefter vidareutvecklats och ett stort antal organisationer har sedan dess använt sig av systemet som beskrivs i ramverket med stor framgång (Massoud et al., 2006).

Frågorna i intervjuguiden som användes i fokusgruppen berörde följande kategorier: Kärnkomponenter och Nyckelidéer (Components and Identified idéas), Mätning och Feedback (Measurement and Feedback), Upplägg (Set-up), Kommunikation

(Communication) och Ledarskap (Leadership). Intervjuguiden innehöll sammanlagt 14 frågor inom dessa kategorier.

Semistrukturerade intervjuer med ledare

Data har även samlats in genom en semistrukturerad intervju och flera uppföljande samtal med en lokal projektledare i Örebro. Intervjun bidrog till att ge en god inblick i hur Nattfotbollsverksamheten startats upp på orten och drivs inom ramen för "Örebroandan". Projektledaren i Sandviken hade ej möjlighet att delta i en intervju, men bidrog till datainsamlingen genom att ge rik information om den lokala verksamheten i samband med uppstart av idrottsaktiviteten den första kvällen samt även i form av kompletterande information som skickats via e-post. I anslutning till idrottsaktiviteterna genomfördes sedan semistrukturerade intervjuer med nio aktiva ledare för Nattfotboll i Sandviken samt i Örebro. Fyra av dessa intervjuer ägde rum i Sandviken och de fem andra i Örebro. Intervjuerna ägde rum i ett avskilt rum eller på en plats något avskild från idrottsaktiviteterna. Alla intervjuer spelades in. De nio frågorna som ställdes under de semistrukturerade intervjuer som hölls med projektledare och aktiva ledare var baserade på ramverket "A Framework for Spread" (Massoud et al., 2006). Frågorna i intervjuguiden berörde följande kategorier: Kärnkomponenter och Nyckelidéer (Components and Identified idéas), Mätning och Feedback (Measurement and Feedback), Upplägg (Set-up) samt Kommunikation (Communication). Se Bilaga 2. Under de semistrukturerade intervjuerna ställdes uppföljningsfrågor när fördjupning eller förtydligade svar behövdes för ökad förståelse av innehållet. Semistrukturerad intervju används när forskaren vill säkerställa att ett antal ämnesområden av intresse kommer upp under en intervju. Intervjuguiden ger struktur åt intervjun, men frågorna kan komma att besvaras i den ordning som faller sig naturligt utifrån de svar som respondenten ger. Forskarens roll är att uppmuntra respondenten till att uttrycka sig fritt om alla ämnesområden som finns i intervjuguiden. Metoden möjliggör för forskaren att täcka in alla ämnesområden av intresse samtidigt som det ger respondenten förutsättningar för att uttrycka så många förklaringar och synpunkter som den önskar (Polit & Beck, 2012).

Semistrukturerade intervjuer med ungdomar

Korta, semistrukturerade intervjuer har även skett individuellt med sammanlagt 21 deltagande ungdomar under någon av pauserna i samband med idrottsaktivitet. I Sandviken intervjuades 13 ungdomar och i Örebro intervjuades åtta ungdomar. Intervjuguiden som användes innehöll tre frågor och var baserad på ramverket "A Framework for Spread" (Massoud et al., 2006). Frågorna berörde kategorin: Kärnkomponenter och Nyckelidéer (Components and Identified

idéas) (Bilaga 3). Vid alla intervjuer ställdes förtydligade frågor när respondenten hade svårt att förstå den inledande frågan i intervjuguiden. Vidare ställdes även uppföljande frågor när det var relevant för ökad förståelse. Alla respondenter som inkluderats gav sitt medgivande till att samtalet spelades in.

Bakgrundsvariabler hos ungdomarna

De ungdomar som intervjuades för studien var i åldrarna 15-19 år. En majoritet av dem var i åldern 15-16 år. Alla deltagare var av manligt kön, utom en som var av kvinnligt kön. En klart övervägande majoritet ungdomarna var födda i utomeuropeiska länder eller hade föräldrar med sådan bakgrund. De flesta hade varit bosatta i Sverige i två till sex år. Två av ungdomarna hade kommit till Sverige som ensamkommande flykting.

Strukturerade observationer

Data har även samlats in genom tre strukturerade observationer av verksamheten i samband med idrottsaktivitet i Sandviken och i Örebro. Två av de strukturerade observationerna ägde rum i Örebro och en ägde rum i Sandviken. Under observationerna intog forskaren rollen som observatör i den bemärkelsen att forskaren öppet fanns med i det sociala sammanhanget, det vill säga befann sig nära ledare och ungdomar, men utan att aktivt delta i idrottsaktiviteten på något sätt. På så sätt kom forskaren deltagarna nära utan att förlora distans, vilket är nödvändigt för objektivitet i datainsamlingen och i den kommande analysen (Henricson, 2017). Fältanteckningar (beskrivande och reflekterande) fördes i samband med aktivitet, vilket är viktigt för att beskriva händelser, samtal och kontext (Polit & Beck, 2012).

Fältanteckningarna omfattade följande områden:

- Var deltagarna befann sig (lokal).
- Vilka personer som var med i situationen och hur stämningen var.
- Vad det var som skedde.
- Tidpunkt.

Ytterligare anteckningar fördes när det var betydelsefullt för ökad förståelse. Fältanteckningar från strukturerade observationer är selektiva och omfattar främst det som uppfattas signifikant i situationen och utelämnar därmed sådant som inte är av betydelse utifrån forskningsfrågan (Henricson, 2017).

Tillvägagångssätt

Steg 1. För att insamla relevant data för att öka förståelsen för konceptet och dess förutsättningar för uppskalning genomfördes inledningsvis en semistrukturerad

fokusgruppsintervju med initiativtagare och nationella projektledare på Stiftelsen Goodsport i Stockholm. Som stöd under intervjun användes en intervjuguide. För intervjuguide se bilaga 1. Intervjun pågick under ca 2 timmar och spelades in med hjälp av en mobiltelefon. Handledare och student genomförde intervjun tillsammans.

Steg 2. Nästa steg bestod av att genomföra individuella, semistrukturerade intervjuer med en lokal projektledare, ledare och deltagande ungdomar på de två studieorterna. Intervjuerna med projektledaren tog ca 30 minuter. Övriga intervjuer med ledarna pågick under 10 - 20 minuter. Intervjuerna med deltagande ungdomar genomfördes i pauser av idrottsaktiviteten och pågick i mellan två - tio minuter. Alla intervjuer på studieorterna spelades in med hjälp av mobiltelefon (samt med en diktafon som back-up). För att se till att alla relevanta ämnen kom upp under intervjuerna användes en intervjuguide som stöd. För intervjuguide, se bilaga 2 samt 3. Under studiebesöken genomfördes även tre strukturerade observationer. Fältanteckningar fördes under och efter avslutade observationer.

Forskningsetiska överväganden

Student och handledare var ansvariga för att studien följde etiska regler enligt: Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

Informerat samtycke

Alla deltagare i studien fick skriftlig och muntlig information om projektet. Möjlighet fanns att tacka ja eller nej till att delta i studien och även att avbryta sin medverkan när som helst under projektet. Ledare intervjuades utifrån sitt professionella eller frivilliga engagemang.

Konfidentialitet

Inga personuppgifter hanterades när det gäller ungdomarna. Projektledarnas identiteter är kända, men vare sig de eller ledarna refereras med namn i texten.

Forskningspersoner under 18 år

Det var betydelsefullt att lyfta fram ungdomarnas egna röster i studien. Alla som intervjuades för studien var 15 år eller äldre och intervjuerna genomfördes anonymt. Situationellt samtycke tillämpades och frivillighet att delta i studien betonades. Personer över 15 år har möjlighet att besluta om sin medverkan. Eftersom inga personuppgifter hanterades behövdes inte etiktillstånd enligt Lagen om etikprövning.

Återföring av resultat

Deltagarna i projektet kommer att få möjlighet att ta del av den skriftliga slutrapporten.

Bearbetning och analys

Data insamlad i föreliggande studie analyserades genom en riktad innehållsanalys utifrån programteori, diffusionsteori och ramverket ”A Framework for Spread”.

En sådan deduktiv ansats vid analys och bearbetning av data möjliggörs genom att de frågor som ställs till det insamlade materialet utgår ifrån teoretiskt baserade frågeställningar (Henricson, 2017). Samtidigt tillämpades en induktiv ansats där data kodats på ett systematiskt sätt för att generera ny information enligt det tillvägagångssätt som beskrivits av Graneheim & Lundman (2004). De termer som använts i denna studie är *meningsenhet*, *kod*, *kategori*, *underkategori* och i den presenterade modellen även *tema*.

Transkribering

Ljudfilerna från fokusgruppsintervjun och de semistrukturerade intervjuerna med ledare och ungdomar avlyssnades två gånger. Vid andra avlyssningstillfället skrevs det som framkom under de individuella intervjuerna ner ordagrant. Från fokusgruppsintervjun skrevs de uttalanden från initiativtagare och projektledare ner ordagrant som svarade på intervjuguidens frågor. Analysen av datainnehållet påbörjades vid utskrift av varje intervju då gav en upprepning av intervjutillfället och bidrog till ökad förståelse av innehållet. Intervjuerna numrerades.

Identifiering av meningsenheter och koder

Det utskrivna materialet genomlästes flera gånger och den riktade innehållsanalysen påbörjades utifrån syftet och de givna frågeställningarna. Identifierade meningar eller stycken med ett gemensamt budskap ströks över med en överstrykningspenna i datorn. Nästa steg bestod av att ge de kondenserade meningsenheterna ett samlingsnamn (en kod) bestående av ett eller några ord som svarade mot innehållet. Koderna skevs i datorn som en kommentar som utgick från meningsenheten.

Kategorisering av koder

Utifrån de kategorier som presenteras i ramverket ”A Framework for Spread” (Massoud et al., 2006), identifierades därefter relevanta kategorier som motsvarade innehållet. Koder med liknande innehåll samlades därefter under samma kategori. Vissa kategorier delades därefter

in i underkategorier. Kategoriseringen utgjorde ett viktigt steg i formandet av en programteori (för Nattfotboll).

Utformning av logisk modell

Slutligen formades en visuell, logisk modell med kärnkomponenter och mekanismer utifrån koder, kategorier och underkategorier. Denna visuella metod användes för att tydliggöra resultatet.

Tabell 1. Tabell över teorier med *förutbestämda* kategorier & underkategorier utifrån programteori, diffusionsteori samt ramverket för spridning. Dessa kategorier kompletterades med induktiva kategorier. Tabellen visar även informanter; fokusgrupp (F), ledare (L) & ungdom (U) som besvarat kategorierna och underkategorierna.

Teorier	Kategorier	Underkategorier	Informanter
Programteori	Kärnkomponenter & Nyckelidéer (Components & Identified idéas)		F, L, U
Diffusionsteori	Relativ fördel (Relative advantage)		L
	Överrensstämmelse med värderingar & behov (Compatibility)		L
	Grad av komplexitet (Complexity)		L
	Applicerbarhet (Trialability)		L
	Innovationens del i observerbara resultat (Observability)		L
Ramverk för spridning	Socialt system (Social system)	Faktorer vid överföring (Transition issues) - Organisationsnivå (Organizational level) - Lokalnivå (Activity level)	L
	Kommunikation (Communication)	Kanaler & kommunikationssätt	L
	Upplägg (Set – up)	Samarbetspartners (Key partners) - Lokal projektledare (Identified Managers)	F
		”Implementerare” (Adopter audiences)	F
	Ledarskap (Leadership)	Strategiska initiativ (Strategic initiatives)	F, L
	Resultatmätning & Feedback (Measurement & Feedback)		F

RESULTAT

Programteori

Kärnkomponenter och Nyckelidéer som kännetecknar Nattfotboll (Components and Identified idéas)

I den riktade innehållsanalysen framkom att verksamheten kännetecknas av flera betydelsefulla komponenter. De består av följande (se även Figur 3 i Diskussion):

- *Idrott* som grundidé för verksamheten
- *Struktur* för hur en aktivitetkväll genomförs, hur ledares roll fördelas, etc.
- *Ledares* arbete i verksamheten
- *Fostran* som en uttalad del i genomförandet.

Idrott

Grundkonceptet består av regelbunden idrottsverksamhet i form av drop-in på fredags- och lördagskvällar för ungdomar i främst utsatta områden i Sverige. Basen i idrottsverksamheten utgörs av fotboll, men de aktiviteter som erbjuds kan även bestå av andra aktiviteter med idrottsanknytning som exempelvis dans och basket, utifrån lokala förutsättningar och intressen. Målgruppen utgörs i första hand av ungdomar i åldern 13-25 år. I Örebro framkom att det även fanns en sådan verksamhet riktad till yngre barn, förlagd till tidig kväll. Innehållet i verksamheten utgjordes då av både lekar och idrottsverksamhet. Att använda sig av fotboll och eller annan idrott som verktyg för att öka upplevelsen av tillhörighet och minska socialt utanförskap bland unga med olika kulturell bakgrund framhölls som framgångsrikt:

Fokusgrupp: ”Just inom sporten där tillhör du någonting.”

Fotboll, som utgör basen i Nattfotbollsverksamheten, framhölls som ett lämpligt verktyg av såväl initiativtagare som lokala ledare då många av ungdomarna har erfarenhet av att spela fotboll sedan tidigare från sitt hemland. En sådan faktor bidrar till att ungdomar kan delta, även om de har bristande kunskaper i svenska språket:

Ledare (manlig): ”Ibland brukar vi även ha flyktingar, ensamkommande barn här också. Och då är tanken att de ska kunna integrera sig genom sporten. Eftersom fotboll fungerar som ett universellt språk, man behöver ju inte kunna språket för att kunna vara med”.

Ledare

En nyckelidé med verksamheten är att anlita (främst) unga personer med specifika egenskaper som ledare för aktiviteterna. Syftet med att främst värva unga personer som ledare grundar sig på en metodik som förespråkades av Fryshusets grundare (Anders Carlberg).

Fokusgrupp: ”För att leda ungdomar i åldern 14-18 ska du ha en ledare som är i åldern 20-25, som de ser upp till. Det är en sådan där gammal Carlberg-metodik jag fått med mig från Fryshuset”.

Dessa unga ledare har därmed goda förutsättningar för att utgöra goda förebilder för ungdomarna och fungera som en brygga in i samhället:

Fokusgrupp: ”Ledarna blir som förändringsagenter för ungdomarna och som känner till sitt lokalområde”.

Det som är gemensamt i ledarnas beskrivning av vad som låg till grund för deras engagemang för Nattfotboll är att de alla hade ett stort intresse för barn- och ungdomsverksamhet och av att få se ungdomarna utvecklas både som fotbollsspelare och som individer. Även att som ledare få vara delaktig i att leda en verksamhet som ger många av ungdomarna sådan glädje, beskrevs som mycket värdefullt:

Ledare (manlig): ”Jag älskar att jobba med barn. Jag älskar att jobba med ungdomar. Jag har känt att sen jag börjat som ledare har jag känt att det är min grej. (...) Jag tycker att jag har utvecklats som ledare, vilket har gjort att jag tycker att det är kul”.

En lyckad kväll på Nattfotbollen karaktäriserades av många ledare som en kväll när det kom många deltagare till verksamheten, men att kvällen ändå var fylld med mycket glädje:

Ledare (manlig): ”En lyckad kväll är för mig är när jag ser att alla, såväl spelare som ledare har ett leende på läpparna. Och sen, när alla går ut med huvudet högt, att man inte hör några svordomar från vare sig spelare eller ledare och att de tycker att de haft en rolig dag här på Nattfotbollen”.

En klar majoritet av ungdomarna som intervjuades angav att de uppskattade ledarna på många sätt. Ledarna betraktades ofta som trevliga och roliga. Några ungdomar i Sandviken nämnde även att de särskilt kunde anförtro sig åt projektledaren som ofta fanns med ute i verksamheten:

Ungdom (manlig): ”Alltså, de är roliga och trevliga. Och deras högsta ledare, ah.., han kan man prata ut med”.

Struktur

En aktivitetsskväll inleddes med att en eller flera ledare tog emot och hälsade på de ungdomar som kom i entrén. Att ta emot och hälsa på alla ungdomar personligen fyllde flera funktioner. Det bidrog till att alla ungdomar skulle känna sig sedda och välkomna, samtidigt som det gav ledarna förutsättningar för att hindra ungdomar som är alkohol- eller drogpåverkade att komma in i lokalerna. Nolltolerans mot alkohol- och annan droganvändning rådde under en aktivitetsskväll. Innan idrottsaktiviteterna startade samlade ledarna alla ungdomar som vill delta. Under samlingen satt ungdomarna ner på golvet och ledarna stod upp. Syftet med det tillvägagångssättet var att ge ungdomarna möjlighet att samla sig och fokusera på aktiviteten för kvällen:

Fokusgrupp: ”Det börjar med att man står upp och ungdomarna sitter ner. Man vet ju inte vad de här ungdomarna kommer ifrån (...) Om de har hänt saker. Om du står upp är du i ett kampföretag. Så därför är det bra att de får sitta ner och lugna ner sig”.

En viktig förutsättning för att det skulle kunna bli en lyckad kväll när det kom många deltagare var att ledarna arbetade bra tillsammans:

Ledare (kvinnlig): ”Mycket folk, men ledarna cirkulerar bra. Gör sina arbetsuppgifter som vi får då och har stor uppmärksamhet på vad vi gör och är noggranna vad vi gör. Ja, om vi gör vårt jobb bra, då brukar oftast det andra rinna på bra och då går det liksom ett litet hjul”.

Fostran

En viktig aspekt av ledarskapet som lyfts fram av såväl initiativtagare som lokala ledare är inslaget av fostran. En viktig del av ledarskapet som framhävs som särskilt angelägen när många ungdomar med olika bakgrund och förutsättningar möts och ska samspele:

Fokusgrupp: ”Problematiken i förorterna handlar ju väldigt mycket om den här resan från pojke till man och om att hitta sin identitet och förebilder. Jag vet att det är en nyckel, jag har ju jobbat med kriminella ungdomar i över 20 år. När man kommit till det där hur man ska uppträda som man och vilka förebilder som finns, ofta är ju farsan borta. (...) När man kommit dit, då kan man gå vidare”.

Under samlingen följde huvudledaren upp om något inträffat vid tidigare tillfälle, vilka ordningsregler som gällde och ungdomarna kunde även delges information om kommande evenemang (exempelvis en turnering). Därefter vidtog lagindelningen. Ungdomarna som ville spela blandades och ledarna gav dem västar och delade på så sätt in dem i nya lag.

Ungdomarna tilläts inte att spela i förutbestämda lag. Matcherna som sedan spelades var korta för att alla ungdomar som ville skulle ges möjlighet att spela och väntetiden inte skulle bli för lång. Om en incident uppstod mellan ungdomar tog man hand om det på en gång:

Fokusgrupp: ”Det är jätteviktigt att när två blir ovänner eller det händer någon liten incident, så tar man det direkt. Så att det inte blir några efterföljder i skolan dagen efter”.

Merparten av ungdomarna uttryckte att ledarna bidrog till att hålla ordning, öka tryggheten och leda verksamheten på ett sådant sätt att det bidrog till att ungdomarna blandades och att alla som ville fick möjlighet att delta i idrottsaktiviteterna:

Ungdom (manlig): ”De jobbar bra. Jag har blivit avstängd två gånger, men det är bra”.

En av de ungdomar som intervjuades framhöll att han *inte* var nöjd med hur merparten av ledarna styrde verksamheten. Hans missnöje låg i att han upplevde att flera av ledarna inte agerade seriöst i sin roll som ledare. Det framkom även att han upplevde att det fanns ledare som var *för* fostrande i sitt ledarskap:

Ungdom (manlig): ”Vissa personal var sådär. De dömer alltså liksom de skojar, de var inte ärliga. De gör inte någonting som är rätt (...) Exempel som du såg här. (*Nickar*). Han (*ledaren*) han stänger dörren, säger; ”Är du hans mamma? Han ville gå ut, använda den här dörren. Man ska inte bli arg på någon som är sjutton år. Det kan jag säga”.

Fältanteckningar (beskrivande och reflekterande) fördes i samband med tre idrottsaktiviteter, vilket var betydelsefullt för att beskriva händelser, samtal som kännetecknar verksamheten och kontext. Alla fyra kärnkomponenter (struktur, idrott, ledare, fostran) var tydliga under observationerna. Se Tabell 2.

Tabell 2. Ett kondensat av fältanteckningar som fördes under observationerna:

	Struktur	Idrott	Ledare	Fostran
Fältnotat	<p><i>Miljö:</i> I mitten av idrottshallen. <i>Vem/vilka:</i> Alla ledare för kvällen samt spelare från A-laget står upp. Ungdomarna som är i åldern 12-15 sitter ner framför dem på golvet. <i>Vad:</i> Ledare repeterar kort spelregler. Ger även kort info om formandet av ett spelarråd samt om kommande turnering. Så sker lagindelning. Ungdomarna får västar av ledare. <i>Stämning:</i> Förväntansfull.</p>	<p><i>Miljö:</i> På spelplanen i idrottshallen. <i>Vem/vilka:</i> Ungdomar från de två lag som ska börja spela kvällens första match. Övriga spelare sitter nära på bänkar. Ledare intar sina roller. <i>Vad:</i> Fotbollsmatchen startar. Matcherna som sedan spelas är max 5 minuter långa för att reducera väntetid. <i>Stämning:</i> Glad och förväntansfull.</p>	<p><i>Miljö:</i> På läktaren. <i>Vem samt Vad:</i> En av ledarna som har rollen som ”Minglare” står och pratar och skojar med flera av ungdomarna som väntar på att få spela. <i>Stämning:</i> Glad och skämtsam.</p>	<p><i>Miljö:</i> Korridor + inne i ett avskilt omklädningsrum. <i>Vilka samt Vad:</i> Två av spelarna som är kompisar men som nu under kvällen spelar i olika lag har börjat bråka. Något oklart var det börjar. Tre ledare tar med dem in för att höra vad som inträffat. En av ledarna ber en av spelarna i taget berätta. En annan ledare som sitter närmare tar vid. <i>”Fostrand samtal.”</i> Den förste ledaren ger slutligen båda de två spelarna 2 veckors förbud att komma till Nattfotbollen.</p>

				<p>Sedan välkomna igen. Säger att han ändå är ”schysst”. Kunde blivit längre, vilket hände spelare som bråkade förra helgen.</p> <p><i>Stämning:</i> Särskilt en av ungdomarna är förbannad (men biter ihop). Ungdomarna tar slutligen varandra i handen.</p>
	<p><i>Tid:</i> 22.30 <i>Miljö:</i> Entrén. <i>Vem/vilka:</i> Ledare + ungdom som (visar det sig) tidigare har bråkat på Nattfotbollen. Även andra ungdomar står i entrén. <i>Vad:</i> Ledaren repeterar regler och ber ungdomen som sedan tidigare bråkat att gå därifrån. Så småningom går hen därifrån. <i>Stämning:</i> Relativt lugn, trots händelsen.</p>			

Vilka mekanismer antas bidra till utfallet (vilken är dess 'theory of change')?

Mekanismerna som framkom var: *relationsbygge* och *ökat kontaktnät*. *Ledarna som förebilder* var en central mekanism som hängde samma med relationsbygget och stärkte såväl de deltagande ungdomarna som ledarna själva. Se även Figur 2 under Diskussion.

Relationsbygge

Ett övergripande syfte med verksamheten är att sammanföra olika lokala intressenter/partner som har ett gemensamt intresse av att ge ungdomarna i området en regelbunden och meningsfull fritidsaktivitet under helgkvällar:

Fokusgrupp: ”Det är en nyckel vi har att vi kopplar ihop: näringslivet, kommunen, föreningen, ungdomarna och ledarna (...) Så att alla ska samverka, för det gör man inte alltid”.

En faktor som framstod som mycket betydelsefull för verksamhetens framgång var att ungdomarna fick komma till en plats med många, utvalda ledare som kan agera unga vuxna förebilder. En stor andel av ungdomarna kom *regelbundet* till Nattfotbollsverksamheten och lärde på så sätt känna de andra ungdomarna och ledarna relativt väl:

Manlig ledare (tidigare Nattfotbollsspelare): ”Alla spelare som kommer hit, det kan jag lova, skapar nya vänner här. De skapar nya relationer till varandra och till oss ledare och trivs här”.

En viktig faktor till att Nattfotboll har kunnat locka till sig många ungdomar på kort tid är att ett flertal av de unga ledarna redan sedan tidigare är verksamma inom skolan, inom någon fritidsverksamhet eller själva är bosatta i området:

Lokal projektledare (manlig): ”De unga ledarna vi rekryterar kommer företrädesvis från det bostadsområde som vi är i. Och det är ju för att det finns en trygghet i att ungdomarna då har ledare som de känner igen”.

Ledarna som förebilder

Under analysen blev det tydligt att Nattfotboll ofta fyller en viktig funktion för många av ungdomarna, men även i hög grad för många av dess unga ledare. Många av ledarna uppgav att de kände en stolthet över att ha blivit utvald. De ungdomar eller unga vuxna som värvats till att bli ledare för verksamheten var vanligen även själva aktiva i idrottsföreningar eller i andra lokala föreningar och var utvalda utifrån de egenskaper de visat upp. Att ha blivit tillfrågad innebar att de hade fått ett förtroende från någon verksamhetsansvarig ledare som ansåg dem kapabla att kunna driva och utveckla verksamheten (innovationen) tillsammans med de andra ledarna i teamet. Ett sådant förtroende beskrevs som mycket positivt av flera ledare:

Manlig ledare (tidigare Nattfotbollsspelare): ”Jo, när jag blev rekryterad som ledare så sa de att anledningen till att de ville ha mig det var p.g.a. jag var en förebild för de yngre, att jag alltid spred glädje och kärlek. Oavsett om det var någon främling eller någon bekant. Och det strävar jag efter än idag”.

En klart övervägande majoritet av de ungdomar som kommer som besökare eller som aktivt deltar i aktiviteterna kommer ifrån utomeuropeiska länder, varav vissa befinner sig i krig eller annan utsatthet. Flera av de unga ledarna uppvisade under intervjuerna tecken på en personlig mognad och insikt i att en del av ungdomarna, där flera av dem har kommit till Sverige som ensamkommande flykting, bär på tidigare erfarenheter som inverkar på deras mående. Några av ledarna framhävde en ledaregenskap som särskilt angelägen:

Ledare (manlig): ”Man ska vara öppen. Det tycker jag är viktigast. Man vet inte vad de här killarna har i bagaget. Man måste bemöta dem med öppenhet”.

En av de yngsta ledarna beskrev att det betydde mycket att barnen/ungdomarna såg upp till henne som ledare. Flera av ledarna beskrev att Nattfotbollen bidragit till att de hade utvecklats i sin ledarroll. En förmåga, som lyftes fram som mycket viktig i sammanhanget, var att ha mycket tålamod med barnen och ungdomarna, vilket ofta utvecklades med tiden. En annan aspekt som framstod som betydelsefull för ledarnas engagemang i verksamheten var att ledarna lärt sig att samarbeta bra och trivdes mycket bra ihop:

Ledare (kvinnlig): ”Vi är ganska tigha vi ledare. Och om det inte hade varit så hade jag inte kommit hit”.

Flera av ledarna beskrev även att det var mycket värdefullt att de som ledare i Nattfotbollen kunde få bidra till att lätta upp ett barns eller en ungdoms tillvaro och ge dem några timmars andrum från en situation som för övrigt kanske upplevdes som tung:

Ledare (manlig): ”Så genom att skämta och skratta lite så kanske man har gjort deras dag, vilket jag tycker är jätteviktigt, för man vet ju aldrig hur det barnet eller den ungdomen mår. Och då kan bara en liten grej, kan ha räddat deras liv kanske. För det är ju ganska tufft, dagens samhälle”.

Flera av ledarna uttryckte även en tilltro om att ledarskapet i förlängningen skulle bidra till att förbättra deras chanser i det framtida yrkeslivet, vilket även framhövdes under den inledande fokusgruppsintervjun med initiativtagarna till Nattfotboll:

Ledare (kvinnlig): ”Mitt tålamod har blivit mycket bättre, alltså jag har utvecklats. I framtiden så kan jag till exempel bli idrottslärare, så det gynnar mig i framtiden”

Under intervjuerna med ledarna i Sandviken framkom även att några av de personer som finns med som *vuxna* ledare i verksamheten inledningsvis inte själva behärskade det svenska språket särskilt väl då de själva var relativt nyanlända i Sverige, men att de eftersom verksamheten fortgick hade utvecklat både svenska språket och sitt sätt att leda verksamheten.

Ökat kontaktnät

Det finns flera faktorer som framstår som betydelsefulla för Nattfotbolls framgång på de orter som besökts inom ramen för studien. En sådan faktor utgörs av att det på båda orterna finns en engagerad lokal, avlönad projektledare som samordnar och driver projektet framåt tillsammans med alla inblandade aktörer. Den lokala projektledaren samarbetar inte bara med de lokala föreningarna och dess ledare, utan även med ett flertal lokala sponsorer som bidrar med ekonomiska medel till projekten. En annan faktor av betydelse var att det fanns många personer på orten som var intresserade av att engagera sig som ledare, vilket bidrar till att verksamheten inte är uppbyggd kring några få eldsjälar. En viktig faktor för att en verksamhet som Nattfotboll ska kunna få fäste och bli framgångsrikt på en ort eller i ett bostadsområde är slutligen att det finns ett lokalt behov av en sådan verksamhet. I Sandviken framhövde flera av ledarna att det fanns ett stort generellt fotbollsintresse i kommunen. Detta bidrog till känslan av lokal gemenskap och bidrog till Nattfotbolls framgång. Men även att det inte fanns så många andra mötesplatser för ungdomarna att komma till på fredags- och lördagskvällarna hade betydelse:

Ledare (manlig): ”Så det är väl mest det, att det inte finns så mycket annat att göra. När vi har frågat, vad skulle du göra annars? Så har kanske 80 % svarat; då skulle jag hänga på stan”.

Att mötesplatsen även erbjöd möten med andra lokala förebilder inom idrotten beskrevs också som värdefullt:

Manlig ledare (tidigare nattfotbollsspelare): ”Sen att A- lagspelarna kommer hit det är ju en stor del för dem. (...) För de ser ju upp till de här spelarna”.

Att delta i verksamheten bidrog således även till att ungdomarna kunde få råd om vad som var viktigt att tänka på om de ville gå med i exempelvis ett fotbollslag i idrottsföreningen.

Innovationens karaktäristika vid implementering

Innovationens fördelar och överensstämmelse med lokala värderingar & behov (Relative advantage and Compatibility)

Under förutsättning att det finns ett lokalt intresse och möjligheter hos den lokala samarbetspartnern att implementera och driva verksamheten, förefaller Nattfotbolls koncept stå sig väl i förhållande till andra former av fritidsaktiviteter för unga. Både i Sandviken och i Örebro framstod det som att innovationen kunde leva upp till organisationens värderingar och lokala behov. Under fokusgruppsintervjun framkom att det på en del orter i Sverige fanns ett stort intresse för verksamheten redan från start från kommunernas sida, vilket förbättrat möjligheterna att få tillräckligt med kommunala medel till verksamheten. Både i Örebro och i Sandviken fanns ett uttalat behov av att kunna erbjuda ungdomar en verksamhet under helgkvällar, som ett alternativ till att ägna sig åt skadegörelse eller annan kriminalitet. I Örebro framkom att det redan från start finns ett stort kommunalt intresse av verksamheten:

Lokal projektledare (manlig): ”Jag tror att framgångsreceptet här i Örebro är att vi har så stort stöd från kommunen, vilket också gör att både bland tjänstemän och framförallt bland politiker så vill man vara en del av det här”.

Innovationens grad av komplexitet och applicerbarhet (Complexity and Trialability)

Flera av ledarna uppgav sig vara nöjda med hur konceptet hade introducerats av Goodsport. De uttryckte även en tillfredsställelse med arbetssättet och över att få möjlighet att kunna bidra till att ungdomarna utvecklas som fotbollsspelare, men även som individer, vilket även kunde gynna dem i det övriga livet:

Ledare (manlig): ”Jag älskar att jobba med ungdomar, *jag älskar* verkligen det. Jag vill att de kommer in på den rätta vägen. För om de sitter i centrum och inte har något att göra... Här på Nattfotbollen lär de sig någonting... De lär sig hur man är en bra lagkamrat, hur man ska vara mot ledare. Att man ska ha respekt för varandra”.

Innovationens del i observerbara resultat (för lokalsamhället)
(*Observability*)

Flera av ledarna angav att de kunnat notera att skadegörelsen i lokalområdet hade minskat sedan innovationen hade implementerats:

Ledare (kvinnlig): ”Jag tycker att det har blivit mindre problem i området. Mindre glas som blir krossat utanför skolan och så”.

Innovationens del i observerbara resultat (för barnen och ungdomarna)
(*Observability*)

Verksamheten erbjöd ungdomarna en alternativ, trygg mötesplats på helgkvällar där de fick tillfälle att vara fysiskt aktiva genom att delta i någon form av idrottsverksamhet. Genom att delta i verksamheten regelbundet (som aktiv i idrottsverksamheten eller som besökare) fick ungdomarna en meningsfull fritidsaktivitet, uppleva glädje och gemenskap med vänner och ledare och möjlighet att få nya kontakter.

Ledarna beskrev under intervjuerna att relationsbygget mellan ungdomar och ledare var en väsentlig faktor på många sätt. Att lära känna ungdomarna bidrog till att underlätta för ledarna i deras arbete, genom att de fick mer insikt i hur de ska agera om det uppstod en incident mellan ungdomar. Det bidrog även till att ledarna ofta upplevde arbetet som roligt och meningsfullt, vilket gjorde att de ville fortsätta med sitt arbete. Trots att verksamheten var förlagd till obekvämt arbetstid på helger. Vidare kunde det även ge barnen och ungdomarna kontaktvägar in i det ordinarie föreningslivet, då många av ledarna själva var aktiva inom olika idrottsföreningar. Det kunde även leda till att de fick förbättrat självförtroende:

Ledare (kvinnlig) ”Jag älskar att se barn utvecklas och så. När jag var liten då var jag väldigt sportintresserad och jag spelar fortfarande basket. Och då vet jag vilken känsla som jag hade, den där lyckliga känslan att man kan bli bra på någonting, oavsett vad”.

Ungdomarnas upplevelse av Nattfotboll

Många av ungdomarna som intervjuades i studien uttryckte en stor glädje och tillfredsställelse i att få ta del av verksamheten. En del av dem angav även uttryckligen att Nattfotboll bidrog till att förbättra den lokala gemenskapen bland unga i samband med aktiviteterna:

Ungdom (manlig): ”Det är mycket gemenskap här och kärlek, mellan grabbarna”.

Merparten av ungdomarna framhävde att verksamheten bidrog till att de kände stor glädje i att få spela fotboll och träffa sina kompisar regelbundet på en trygg plats. Flera av ungdomarna angav även att Nattfotboll bidrog till att de blev mer fysiskt aktiva och att de fick en välbehövlig paus i sina studier:

Ungdom (kvinnlig): ”Alltså, det är jättekul, man kan spela och lära sig och såhär. Och träffa kompisar, istället för att vara hemma eller sitta vid datorn”.

En stor andel av ungdomarna menade även att Nattfotbollsverksamheten bidrog till att de hade möjlighet att träffa ungdomar de kanske inte skulle ha träffat annars och att de på så sätt kunde få nya vänner:

Ungdom (manlig): ”Det är roligt, fotboll är roligt. Du kan hitta nya kompisar. De är kärlek till varandra”.

Flera av ungdomarna uttryckte med viss förvåning att verksamheten kunde bidra till att få ungdomar med så skiftande bakgrund att mötas och få en rolig kväll tillsammans:

Intervjuare: ”Kan du berätta om något roligt som har hänt här?”

Ungdom (manlig): ”Att alla har blivit bra vänner snabbt. Att folk vågar ta för sig, ja. Jag trodde inte det alltså. Det är ju så mycket olika personer här, men ändå så blev det kul”.

Utmaningar efter implementering

Organisationsnivå (Transition issues - organizational level)

- Att få kvinnliga deltagare - Verksamheterna vände sig till alla ungdomar i de åldrar som bestämts i de lokala verksamheterna, oavsett könstillhörighet. I verksamheten, som var öppen för barn och ungdomar i tidig skolålder i bostadsområdet Vivalla (Örebro), förlagd tidigt på kvällen, fanns en förhållandevis jämn könsfördelning. I de övriga verksamheter som besöktes noterades att alla eller en klart övervägande majoritet av deltagarna var av manligt kön:

Manlig ledare (för äldre ungdomar): ”Och som du kan se här så är alla killar, men tjejer är minst lika välkomna, men tyvärr så kommer de inte”.

- Integration i lokalsamhället - De ungdomar som kommer till Nattfotbollen utgörs främst av ungdomar som bor i de mer socialt utsatta områdena på orten. En av projektledarna uttryckte en önskan och tankar på hur verksamheten skulle kunna läggas upp lokalt för att få ungdomar från olika socioekonomiska områden att blandas:

Lokal projektledare (manlig): ”Det jag tycker vi ska vara bättre på det är integration. Nu är det ju mycket invandrarbakgrund hos ungdomarna i de här områdena. Jag skulle önska att vi kunde ha det även i de klassiskt svenska områdena. Att vi kunde ”blanda och ge” lite mer”.

Lokalnivå (Transition issues - activity level)

- Att nå enstaka - En av ledarna uttryckte att det var svårt att få enstaka ungdomar att komma till verksamheten, vilket kan bidra till att exempelvis ensamkommande flyktingungdomar inte kommer eller dröjer med att komma till verksamheten, trots att det kunde gynna dem på många sätt.

Ledare (manlig): ”Någonting som jag har lagt märke till det är att många ungdomar kommer hit i grupp. Spelarna kommer aldrig ensamma utan de kommer alltid som grupp. Och är inte någon med i den här gruppen kommer inte alla, och just det här kan vara tråkigt”.

- För många ungdomar – Särskilt om många är nya: Några ledare beskrev att det kunde bli en utmaning om det kom *för många* ungdomar under en kväll, speciellt om några av ungdomarna var helt nya i verksamheten och ledarna inte hade hunnit skapa någon form av relation till dem:

Ledare (manlig): ”Så det är väl det som är utmaningen, att det kan komma någon ny som man inte känner och skulle den sen hamna i ett bråk så vet man ju inte hur man hanterar den personen”.

- En annan aspekt att ta hänsyn till när olika lekar och idrottsaktiviteter planerades för barn och ungdomar var att aktiviteterna inte, i alltför hög grad, innehöll för mycket tävlingsmoment:

Ledare (kvinnlig): ”Ibland kan det bli för mycket tävlingsinriktat och då kan de bli lite arga också, men annars fungerar det perfekt”.

Förutsättningar för att skala upp innovationen

En viktig del för att kunna skala upp en verksamhet är att det finns samarbetspartners i form av exempelvis kommuner eller lokala föreningar som är intresserade av konceptet och som har förutsättningar för att implementera verksamheten. Den lokala projektledaren har en nyckelroll i samarbetet med Goodsport och även för att driva och utveckla verksamheten på orten i samarbete med lokala föreningar och ledare.

Lokala samarbetspartners som samarbetar med Goodsport (Key partners – Identified Managers)

- ”Örebroandan” - lokal projektledare (Örebro)
- Sandvikens idrottsförening ”Framsteget” – lokal projektledare (Sandviken)

Upplägg (Set-Up) - betydelsefulla faktorer vid implementering

Rekrytering av ledare (Adopter audiences – recruitment)

I Sandviken drevs Nattfotboll av Sandvikens idrottsförenings sociala projekt ”Framsteget”, vilket innebar att ledare ofta rekryterades via idrottsföreningen. Ledare får ett visst arvode. I Örebro fanns ett stort kommunalt intresse för verksamheten och där bjöd det sociala projektet ”Örebroandan” in olika lokala idrottsföreningar till att hålla i verksamheten, vilket innebar att även föräldrar, vars barn deltar i en idrottsförening, fungerade som ledare. En annan lokal aktör som hade unga ledare med i verksamheten i Örebro var HUVA (Hyresgästföreningens Unga Vuxna Ambassadörer). Arvodet gick i de fallen till de lokala föreningarna. En del av de unga ledare som värvats hade tidigare själva varit aktiva som spelare i Nattfotboll. För många blev det då deras första anställning, vilket kunde gynna ett mer långsiktigt mål som fanns inom Nattfotboll om att förbättra ungdomarnas möjligheter längre fram på arbetsmarknaden:

Fokusgrupp: ”Vi vill ju också få in de här ungdomarna i arbete”.

Struktur – för genomförande av en aktivitetkväll

Det fanns beskrivet hur en aktivitetkväll skulle genomföras. Ledarna i egenskap av sin tilldelade roller utgjorde en viktig del i den strukturen. De fem ledarroller som beskrevs var: ”Zlatan” (huvudledare för kvällen), ”Collina” (domare), ”Materialare” (materialansvarig), Tränare och ”Minglare”. Rollen som ”Minglare” innehades ofta av en eller två personer och innebar att den eller de ledare gick runt och blandade sig med ungdomarna som fanns med som besökare eller deltagare under kvällen.

Kanaler och kommunikationssätt för att nå och engagera målgruppen

Såväl initiativtagare som ledare ute i verksamheten beskrev att det var lätt att få barn och ungdomar att komma till Nattfotbollen. Av deras beskrivning framkom att det bara tog en eller två veckor efter start så hade budskapet spridits och många kom för att delta i idrottsaktiviteterna eller för att närvara som åskådare. När verksamheten var ny i Sandviken spreds budskapet till stor del genom personlig marknadsföring av ledarna.

Ledare (kvinnlig): ”För i början när vi skulle sätta igång var vi ju tvungen att slänga ut det vart vi nu var, så att alla skulle förstå att nu har det kommit upp en ny grej här till Sandviken som man kan besöka. Så det var att prata och informera om det själv till stor del”.

I Örebro spreds budskapet om att det kommit en ny verksamhet till staden på ett likande sätt:

Lokal projektledare (manlig): ”Från början, för två år sedan satte vi upp affischer och så där på fritidsgården, i skolor etc. Men idag behövs inte det. Vi startade upp i Brickebacken, nu är det tredje helgen, så sprids de. Via sociala medier och de pratar med varandra. Det räcker att vi säger; ”Kan ni sprida det här till er kompisar så är det igång”.

Även i Sandviken framkom att ungdomarna nu ofta fick information om verksamheten och om vad som är på gång (exempelvis kommande turneringar under skollov) via sociala medier:

Ledare (kvinnlig): ”Ja vi har ju sociala medier, Facebook och Instagram är vi aktiva på”.

Vilken roll har Goodsport spelat vid uppskalning och utvärdering av Nattfotboll?

Ledarskap - Strategiska initiativ av Goodsport
(Leadership - Strategic initiatives for Goodsport)

Stiftelsen Goodsport Foundation tecknade avtal med sina samarbetspartners. I avtalet framhölls att Goodsport och samarbetspartnern skulle verka för ett gemensamt mål: ”Båda parter skall verka för att tillsammans utveckla och driva verksamheter och projekt som främjar integration, ökat idrottande bland unga och minskad kriminalitet”. I en bilaga till avtalet fanns också beskrivet att samarbetspartnern bidrog med en specifik summa till Goodsport och i utbyte erbjöds metodbeskrivning, introduktion för nya ledare, stöd vid uppstart och vissa andra tjänster. Samarbetspartnern erbjöds att få ingå i Goodsports nätverk och att få delta i nätverksträffar varje halvår. Goodsports roll var även att uppdatera den generella ledarutbildningen och att utveckla vidareutbildningar riktade till Nattfotbollsledare. Syftet med att tillhandahålla vidareutbildningar var att kunna erbjuda ledarna möjlighet till kompetensutveckling och inspiration.

Alla nya, unga ledare i Nattfotbollen introducerades i konceptet och fick en kortare ledarutbildning av Goodsport eller på annat sätt. Därefter erbjöds en del ledare kortare, uppföljande utbildningar via Goodsport, lokala idrottsförbund eller liknande, utifrån lokala behov och förutsättningar. Introduktionen och uppföljande utbildning upplevdes som betydelsefull för att kunna fungera som ledare på ett bra sätt. En av ledarna framhöll en konflikthanteringsutbildning, som han hade fått möjlighet att gå i Stockholm via Goodsport, som särskilt värdefull:

Ledare (manlig): ”Där vi fick lära oss hur man hanterar konflikter. Hur man ska göra när man pratar med en person till exempel och det var *jättebra* utbildning, eh..där jag blev förvånad hur man *ska* hantera konflikter. (...). Och när jag kom tillbaka till Nattfotbollen så testa jag det och det funkade. Då blev jag liksom va?”.

Slutligen är Goodsports roll även att skapa samarbeten med relevanta organisationer för att kunna utveckla och utvidga verksamheten. Ett sådant exempel är att inkludera ”Futebol da forca” som riktar sig specifikt till tjejer.

Mätsystem för bedömning av framsteg för att nå målsättning

Resultatmätning och Feedback (Measurement and Feedback)

Stiftelsen Goodsport hade flera roller vid uppföljning av Nattfotbollens effekter för de barn och ungdomar som deltog i verksamheten. De sammanställde resultat utifrån *veckorapporter* från lokala samarbetspartners avseende deltagarantal, könsfördelning samt deltagarnas föreningsaktivitet. Vidare tillhandahöll de *enkätsystem för utvärdering halvårsvis* av ungdomars upplevelse av förändring avseende: kontaktnät, idrottsaktivitet och upplevelse av gemenskap. Slutligen sammanställde de resultaten och återkopplade till de lokala samarbetspartners som ingick i nätverket.

För att närmare undersöka verksamhetens betydelse även för ledarna, skulle det vara värdefullt att utveckla en enkät som vänder sig specifikt till dem och sedan följa upp med ny enkät halvårsvis, för att kunna ta del av deras utveckling som ledare och individer.

DISKUSSION

Syftet med examensarbetet var att beskriva verksamheten ”Nattfotboll” utifrån programteori och undersöka dess förutsättningar för att skalas upp utifrån teorier om spridning av interventioner. Resultatet visade att konceptet Nattfotboll kännetecknas av flera viktiga kärnkomponenter och nyckelidéer. De komponenter som tillskrivs mycket stor betydelse för utfallet är de unga, utvalda ledare som driver idrottsverksamheten, men även den lokala projektledaren. Verksamheten visade sig främja ett relationsbygge mellan ungdomarna och ledarna som var betydelsefullt för att kunna driva verksamheten, men det var även betydelsefullt för att stärka ungdomarna, som får tillgång till unga förebilder, samtidigt som de unga ledarna växer som individer. Verksamheten erbjuder en träffpunkt som bidrar till att ungdomar breddar sitt kontaktnät, blir mer fysiskt aktiva och erbjuds en väg in i föreningslivet, då många av ledarna själva är idrottsaktiva. Studien visar att Nattfotbollskonceptet innehåller de fem kategorier som är nödvändiga för en framgångsrik uppskalning; Kärnkomponenter och Nyckelidéer, Upplägg, Kommunikation, Resultatmätning & Feedback samt Ledarskap.

Hur fungerar Nattfotboll - programteori

En programteori tydliggör vilka komponenter och nyckelidéer som förväntas leda till att förbättra eller lösa ett visst problem. Den beskriver även förväntat utfall och metoder för utvärdering, vilket ofta tydliggörs visuellt genom en logisk modell. Nattfotbolls koncept utgörs främst av komponenter och som syftar till att bygga upp en verksamhet för att minska sociala utanförskap bland ungdomar i socialt utsatta områden. Under fokusgruppsintervjun framkom det att det även finns en mer långtgående målsättning med verksamheten, vilken är att förbättra ungdomarnas möjligheter att komma in på arbetsmarknaden och inte hamna i kriminalitet. Nattfotboll innehåller komponenter och nyckelidéer som kan bidra till att öka upplevelsen av glädje och gemenskap bland unga i socialt utsatta områden.

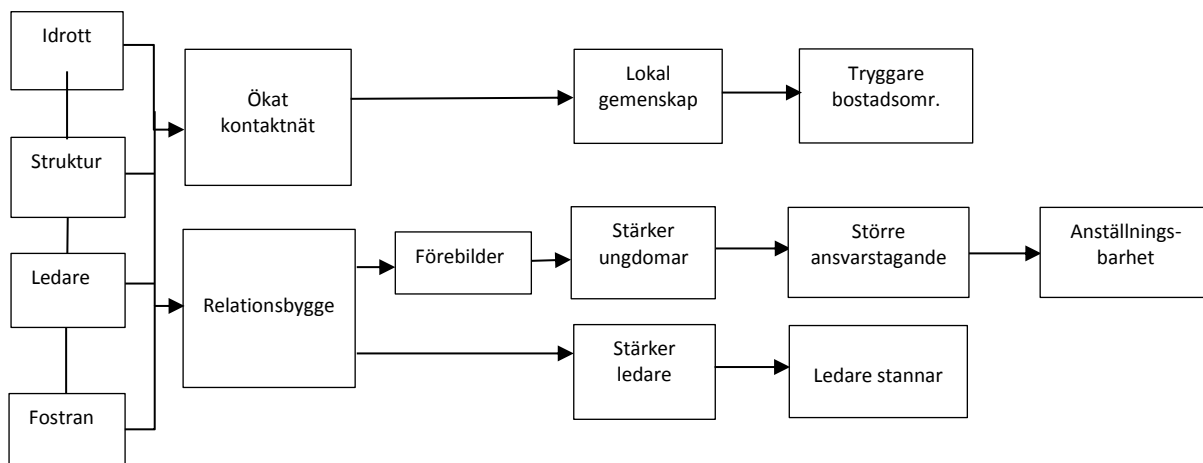
Idrott som grundidé för verksamheten, *strukturen* för hur en kväll ska genomföras, *ledarrollerna* och *inslaget av fostran* är alla viktiga beståndsdelar. Ledarna beskrivs av ungdomarna som särskilt betydelsefulla för en Nattfotbollskväll då de bidrar till att skapa en känsla av glädje och gemenskap, håller ordning och strukturerar verksamheten så att det flyter på under kvällen. Ledarna är viktiga *förebilder* för ungdomarna. Verksamheten kan även bidra till att *relationer byggs* mellan ungdomarna och mellan ungdomarna och ledarna och till *ett ökat kontaktnät* med lokalsamhället.

Vilka mekanismer bidrar till utfallet - vilken är dess 'theory of change'?

Relationsbygget beskrivs som något ytterst betydelsefullt för att kunna driva verksamheten, men även för att det bidrar till att göra Nattfotboll till vad det är. En trygg, alternativ mötespunkt för unga i socialt utsatta områden, där nya vänskapsband lätt uppstår och där tillfälle samtidigt ges till att få ägna sig åt en idrott som ger mycket glädje. Ungdomarna har genom Nattfotbollen och dess ledare möjlighet att få goda förebilder som kan bidra till att leda dem på rätt spår i livet, vilket kan öka möjligheterna till ökad psykosocial hälsa och underlätta deras väg in i arbetslivet. Se Figur 2.

Det finns sedan tidigare mycket forskning om vilka positiva effekter idrottsdeltagande kan få för unga individer, särskilt i områden med låg socioekonomisk status. Många av de resultat som framkom i föreliggande studie, exempelvis att idrottsdeltagandet kan leda till en ökad upplevelse av gemenskap och ett ökat kontaktnät har framhållits tidigare (Coalter et al. 2000; Nathan et al., 2013). Även att det på samhällsnivå kan bidra till att öka den sociala sammanhållningen, ge ungdomar tillgång till mentorer och att det kan bidra till att minska

kriminalitet, har beskrivits (och diskuterats) i flera tidigare studier (Coalter et al. 2000; Ekholm, 2018).

Figur 2. Modell med kärnkomponenter och mekanismer. Modellens vänstra del är grundad i empirin, medan den högra kolumnen bygger på tidigare teorier om utanförskap och social integrering (Coleman, 1990, Lindbeck & Snower, 1989, Lindbeck, Nyberg, & Weibull, 1999).

De unga ledarna som ger och får

Förutom att gynna de barn och ungdomar som deltar regelbundet bidrar Natfotbollen till att stärka de unga ledarna som individer och det team som driver verksamheten. Detta är inte lika väl beskrivet i litteraturen. Resultatet visade att ledarnas stora engagemang i Natfotboll och deras intresse för att driva projektet vidare bidrar till att flertalet av dem stannar kvar som ledare i verksamheten. Trots att verksamheten är förlagd till helgkvällar och pågår året runt. Engagemanget tycks komma av att ledarna upplever att verksamheten fyller en viktig funktion för ungdomarna som kommer dit, men det tycks även grunda sig på att Natfotboll också fyller en funktion på flera plan för dem själva. Flera av de unga ledarna beskrev att de kände sig stolta över att ha blivit tillfrågade om att bli ledare för verksamheten och driva det gemensamma, betydelsefulla projektet framåt på orten eller i bostadsområdet. Sådana beskrivningar var särskilt framträdande bland de unga ledare som själva tidigare hade varit Natfotbollsspelare. Att de nu ha fått en roll som ledare för verksamheten, med utgångspunkt i de egenskaper de kunnat visa upp, upplevdes som stort för flera av dem. Många ledare kunde nämna de specifika egenskaper de har som bidragit till att de blivit tillfrågade. Sådana egenskaper utgjordes exempelvis av att vara lugn, tydlig och ordningsam, men även att vara glad och öppen för nya människor var viktigt. Att en huvudledare, som har många förtroende, explicit har uttryckt det för dem stärker uppenbarligen ledarna både som individer och i sin nya roll som ledare. Många av ledarna angav att de kände en stor glädje i att få

arbeta med barn och ungdomar och att få se dem knyta nya kontakter och utvecklas på olika sätt. Flera uppgav att de i och med sin ledarroll i verksamheten hade "hittat rätt". Att de kände att de gärna ville fortsätta att arbeta med barn och eller ungdomar i sitt framtida yrkesliv.

Vidare beskrev flera av dem att de var stolta över att få driva en verksamhet som ger sådan glädje, speciellt till de barn som lever under "ansträngda omständigheter" eller har varit med om olika svårigheter tidigare i livet.

Hur inkluderande är Nattfotboll?

Konceptet i Nattfotboll är på många sätt utformat utifrån kunskap som finns sedan tidigare om att idrottsaktiviteterna, för att kunna främja social samanhållning, ska vara upplagda så att de minskar risken för "vi-" och "dem-känsla", då ungdomarna blandas och inte tillåts spela i förutbestämda lag (Tonts, 2005). Under de intervjuer med ledare för yngre barn och ungdomar som genomfördes inom ramen för studien, framkom att de uppvärmningslekar som inledde kvällen ibland kunde bidra till att det blev för mycket tävlingsinriktning mellan lagen, vilket kan vara viktigt att ha i åtanke när lekar introduceras.

Viktigt är också att verksamheten är öppen för alla inom målgruppen, oavsett tidigare erfarenhet av den idrott som erbjuds eller om deltagaren har lämpliga skor/-kläder, vilket anses betydelsefullt för att aktiviteterna ska vara inkluderande snarare än exkluderande (Tonts, 2005, Long & Sanderson, 2012). Nattfotboll erbjuder även en språngbräda in i föreningslivet, då en mycket stor andel av ledarna själva är aktiva i någon idrottsförening. Att verksamheten kan bidra till att de barn och ungdomar som önskar slussas in i det ordinarie föreningslivet, anses särskilt värdefullt för att deras möjlighet att delta i idrottsaktivitet ska kunna främjas ur ett längre perspektiv, då det kan gynna inkludering i det övriga samhället (Long & Sanderson, 2012). Om ambition finns att ytterligare främja ett av de övergripande målen med Nattfotboll, att minska socialt utanförskap bland barn och unga i socialt utsatta områden, skulle de aktiviteter som erbjuds i ännu högre grad kunna vara utformade så att de främjar tvärkulturell förståelse mellan deltagarna. Att föreslå hur sådana aktiviteter i så fall skulle vara utformade ligger emellertid utanför denna uppsats.

Goodsports modell för uppskalning

Larson, Dearing & Backer kom 2017 ut med en rapport som beskriver strategier för att skala upp sociala program. Rapporten beskriver tre olika sätt (pathways) att skala upp sociala program, partnerskap (partnerships) samt dess betydelse för dess "trogenhet till programmet" (fidelity). En av de modeller som beskrivs är ett sätt som kan beskrivas som "förgrening"

(Branching pathways), då huvudorganisationen både utvecklar, distribuerar och implementerar programmet. Den andra modell som beskrivs utgörs av en kedja där huvudorganisationen tillhandahåller och stöttar programmet, den lokala medlemsorganisationen distribuerar det och ytterligare lokala partners stödjer vid implementeringen (Distribution network pathway).

Det sätt som Stiftelsen Goodsport skalar upp konceptet Nattfotboll på liknar det Larson et al. (2017) benämner: ”Affiliate pathways”, det vill säga att det sprids ”via dotterbolag” (Franchise). Om ett sådant spridningsförfarande ska följas strikt innebär det att det finns särskilda bestämmelser för; hur namnet på konceptet får användas, vilket innehåll verksamheten ska utgöras av, hur ansvaret för finansiering ska se ut och det ska även finnas kvalitetskontroll inbyggt i verksamheten. Nattfotbollskonceptet förefaller inte strikt följa en sådan modell då Goodsport exempelvis inte gör någon kvalitetskontroll av att samarbetspartnern följer konceptet till fullo. Dock framförs rekommendationer om att samarbetspartnern ska fortsätta följa de riktlinjer som förmedlas under utbildning och uppstart. En sådan spridningsväg bidrar till att huvudorganisationen får hjälp med att gå från en småskalig intervention till en intervention som sprids i stor skala genom att dra nytta av regionala och lokala resurser, vilket överensstämmer med hur Nattfotboll skalats upp. En nackdel med spridningssättet kan vara att huvudorganisationen därmed reducerar sina möjligheter att kontrollera att konceptet följs som det var tänkt. Goodsport tecknar avtal med sina lokala samarbetspartners som anger att båda parterna skall verka för att tillsammans utveckla och driva verksamheter som främjar särskilda mål. I och med att avtal tecknas liknar uppskalningsmodellen som Goodsport använder sig av främst ”Affiliate pathways”, det vill säga spridning ”via dotterbolag”.

Ett sätt att öka möjligheterna för att den samarbetspartner som tecknat avtal med Goodsport ”levererar koncept” på det sätt som riktlinjerna anger skulle kunna vara att utveckla någon form av certifiering. För att effektivisera den modell som används för att skala upp konceptet samtidigt som kvalitet bibehålls skulle ett system för ”utbildning av utbildare” kunna utvecklas.

Metoddiskussion

Studiens styrka och svagheter

Studien genomfördes med en kvalitativ studiedesign bestående av ett flertal olika datainsamlingsmetoder. En styrka med studien är att den kombinerar flera olika metoder, vilket har bidragit till ett omfattande och mångfasetterat material. Detta har varit en förutsättning för att kunna besvara studiens frågeställningar. Den data som samlades in analyserades genom en riktad innehållsanalys utifrån programteori, diffusionsteori och ramverket ”A Framework for Spread”. En sådan deduktiv design var betydelsefull för att kunna identifiera relevanta områden för att kunna beskriva de kärnkomponenter och nyckelidéer som kännetecknar interventionen samt för att kunna bedöma om interventionen hade förutsättningar för att skalas upp på ett framgångsrikt sätt. Samtidigt tillämpades en induktiv ansats då data som framkommit kodades på ett systematiskt sätt vilket var viktigt för att kunna generera ny information inom fältet.

Det finns dock flera svagheter i studien som kan ha bidragit negativt till datainsamlingen. En sådan svaghet utgörs av att en del av de intervjuer som gjordes med deltagande ungdomar, genomfördes i anslutning till idrottsaktivitet, vilket bidrog till att det ibland var svårt att hitta ett tillräckligt avskilt område av idrottshallen där intervjun kunde pågå ostört. Det kan ha lett till att några av intervjuerna med ungdomarna genomfördes i en relativt hög ljudnivå, vilket kan ha påverkat intervjun negativt. En annan omständighet, som kan ha haft än större betydelse för att samla in så omfattande information från ungdomarna som möjligt, var att vissa av ungdomarna bara hade varit i Sverige under en mycket begränsad tid, vilket inverkar negativt på deras förmåga att kunna utveckla sitt svar när följdfrågor ställdes.

Trovärdighet (Trustworthiness)

Trovärdigheten i denna studie kan ha blivit påverkad av fler faktorer som berör giltighet, tillförlitlighet och överförbarhet.

Giltighet (Credibility)

För att se till att datainsamlingen har genomförts på ett trovärdigt sätt lades dock stor vikt vid planering och genomförande av intervjuer och observationer för studien. Alla intervjuer spelades in och genomlyssnades en gång i samband med transkribering. Därefter genomlyssnades ljudmaterialet av en eller flera gånger till efter transkribering för att säkerställa att allt material kom med som det framställdes. För att kunna beskriva

tillvägagångssättet har stor vikt lagts vid att beskriva processen utförligt. För att öka graden av giltighet i studien kunde en teknik som beskrivits av Lincoln och Guba ha använts som benämns ”Member check”. En sådan teknik innebär att intervjudeltagarna i studien får ge feedback på de nyckelfynd som framkommit under analysen (Polit & Beck, 2012). Av tidsmässiga skäl genomfördes det ej.

Tillförlitlighet (Dependability)

All transkribering har genomförts med stort intresse och noggrannhet. Under bearbetning och analys har allt transkriberat material genomlästs två till tre gånger för att se till så att de meningsenheter, koder och kategorier som framkommit överensstämde med innehållet i datamaterialet. För att tydliggöra hur bearbetning och analys gått till, beskrevs alla analyssteg noggrant i metodavsnittet.

Överförbarhet (Transferability)

Ambitionen med examensarbetet har varit att beskriva Nattfotboll på ett ingående sätt för att öka graden av förståelse för det som kännetecknar konceptet.

Författarens förkunskaper (Reflexivitet)

Förkunskaper i form av tidigare erfarenheter från ett långt yrkesliv (inom hälso- och sjukvård samt från skolhälsovård) har antagligen påverkat såväl genomförandet av intervjuerna som tolkning av resultaten. Främst anses det ha bidragit till att öka förmågan att genomföra intervjuerna på ett sådant sätt att rik information kunnat inhämtas från informanterna samt till en ökad förståelse för konceptets innehåll och de mekanismer som bidragit till utfallet.

Etiska forskningsöverväganden

Informerat samtycke har tillämpats genom att alla deltagare i studien fick skriftlig och muntlig information om projektet innan intervjuerna genomfördes. Möjlighet fanns att tacka ja eller nej till att delta i studien och även att avbryta sin medverkan när som helst under projektet. Ledare intervjuades utifrån sitt professionella eller frivilliga engagemang. Inga personuppgifter har hanterats. Initiativtagarnas och projektledarnas identiteter refererades ej med namn i texten. Alla ungdomar som intervjuades för studien var 15 år eller äldre och intervjuerna genomfördes anonymt. Situationellt samtycke tillämpades och frivillighet att delta i studien betonades.

Framtida forskning

Ytterligare forskning inom området skulle exempelvis kunna fokusera på de bakomliggande mekanismer som beskrivits som viktiga för resultatet. Det skulle vara av intresse att fördjupa sig i ledarskapets betydelse för de unga ledarna och vad det innebär för dem som individer.

Slutsats

Sammantaget visade analysen av resultatet att konceptet Nattfotboll kännetecknas av flera viktiga kärnkomponenter, nyckelidéer och mekanismer som är betydelsefulla för utfallet. Verksamheten visade sig främja ett relationsbygge mellan ungdomarna och ledarna som var betydelsefullt för att kunna driva verksamheten, men det var även betydelsefullt för att stärka ungdomarna, som får tillgång till unga förebilder, samtidigt som de unga ledarna växer i sin ledarroll och som individer. Verksamheten innehåller även komponenter som bidrar till att ungdomarna får ett ökat kontaktnät med lokalsamhället. Slutligen visade studien att Nattfotbollskonceptet innehåller de fem kategorierna som är betydelsefulla för att skala upp en intervention framgångsrikt.

REFERENSER

- Barker, P., M., Reid, A. & Schall, M.,W. (2016). A framework for scaling up health interventions: lessons from large-scale improvement initiatives in Africa. *Implementation Science*. 11:12. doi: 10.1186/s13012-016-0374-x
- Brottsförebyggande rådet. (2016). *Insatser mot brott och otrygghet i socialt utsatta områden En kunskapsöversikt*. Hämtat 2/3 2018 från: https://www.bra.se/download/18.37179ae158196cb1723309b/1480436880282/2016_20_Insatser_mot_brott_och_otrygghet.pdf
- Coalter, F., Allison, M. & Taylor, J. (2000). *The Role of Sport in Regenerating Deprived Urban Areas*. Edinburgh: The Scottish Executive Central Research Unity
- Coakley, J. (2011). ‘Youth Sports: What Counts as “Positive Development”’. *Journal of Sport and Social Issues*, 35(3): 306–324.
- Coleman, J., S. (1990), *Foundations of Social Theory*, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Davidoff, F., Dixon-Woods, M., Leviton, L. & Michie, S. (2015). Demystifying theory and its use in improvement. *British Medical Journal*. (0). 1–11.doi:10.1136/bmjqs-2014-003627
- Ekholm, D. (2016). *Sport as a Means of Responding to Social Problems. Rationales of Governing, Welfare and Social Change*. Doktorsavhandling. Linköpings universitet, Institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur.
- FORTE. (2017). Forskning i korthet: *Segregation – vad menas och hur mäts den?* Andersson, R., Franzén M., Hedman, L. & Lindberg, H. Hämtad 8 juni 2018 från: <https://forte.se/publikation/fk-segregation/>
- Goodsport foundation. *Integration genom idrott*. (2018). Hämtad 29/1 2018 från: <https://www.goodsport.se>
- Graneheim, U. H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, 105-113.
- Henricson, M. (2012). *Vetenskaplig teori och Metod*. Lund: Studentlitteratur
- Hertting, K. & Karlefors, I. (2017). Nyanländas integration kan vitalisera föreningslivet. *Idrottsforskning*. Hämtad 13/5 2018 från: <https://www.idrottsforskning.se/nyanlandas-integration-kan-vitalisera-foreningslivet/>
- Hutchins, B. (2007). The Problem of Sport and Social Cohesion. J. Jupp, J. Nieuwenhuysen & Dawson, E. (Eds.). *Social Cohesion in Australia* (pp. 170 - 181). Port Melbourne: Cambridge University Press.

Jencks, C. & Mayer, S. E. (1990). The social consequences of growing up in a poor neighborhood. Lynn, L. E. Jr. & McGreary, M. (Eds.), *Inner-city poverty in the United States*. (pp. 112-187). Washington, DC: National Academy.

Katrineholms kommun. (2014). *Integration Katrineholm*. Hämtad 29/1 2018 från: <https://www.katrineholm.se/Kultur-och-fritid-/Projekt/Integration-Katrineholm>

Larson, R., S., Dearing, J., W. & Backer, T., E. (2017). *Strategies to Scale Up Social Programs: Pathways, Partnerships and Fidelity*. The Wallace Foundation. Hämtad 13 maj 2018 från: <http://www.wallacefoundation.org/knowledge-center/Documents/Strategies-to-Scale-Up-Social-Programs.pdf>

Lindbeck, A & Snower, D. (1989). *The Insider-Outsider Theory of Employment and Unemployment*, MIT Press, Cambridge, MA.

Lindbeck, A., Nyberg, S. & Weibull, J. W. (1999), Social Norms and Economic Incentives in the Welfare State, *Quarterly Journal of Economics*, (114), pp 1-35.

Long, J. & Sanderson, I. (2012). The social benefits of sport: Where's the proof? *Sport in the city: The Role of Sport in Economic and Social Regeneration*. (pp. 187-203), Gratton, C & Henry, I. (Eds.). Routledge Online Studies on the Olympic and Paralympic Games. doi: 10.4324/9780203471401

Lundmark, A. (2016). "Man förlorar inget, man vinner något" En kvalitativ studie om fotbollsdeltagandets påverkan på sociala kapitalet för unga män med flyktingbakgrund. Examensarbete, kandidatnivå. Uppsala universitet, Sociologiska institutionen. Hämtad 11 maj, 2018, från: [http://www.divaportal.org/smash/resultList.jsf?dswid=4130&language=sv&searchType=SIMPLE&query="Man+förlorar+inget%2C+man+vinner+något"+En+kvalitativ+studie+om+fotbollsdeltagandets+påverkan+på+sociala+kapitalet+för+unga+män+med+flyktingbakgrund&af](http://www.divaportal.org/smash/resultList.jsf?dswid=4130&language=sv&searchType=SIMPLE&query=)

Massoud, M., R., Nielsen, G., A., Nolan, K., Nolan, T., Schall, M., W. & Sevin, C., (2006). A Framework for Spread: From Local Improvements to System-Wide Change. *IHI Innovation Series white paper*. Cambridge, Massachusetts: Institute for Healthcare Improvement.

Mukumbang, F. C., van Belle, S. Marchal, B. & van Wyk, B. (2016). Towards Developing an Initial Programme Theory: Programme Designers and Managers Assumptions on the Antiretroviral Treatment Adherence Club Programme in Primary Health Care Facilities in the Metropolitan Area of Western Cape Province, South Africa. *PLoS ONE* 11(8). doi:10.1371/journal.pone.0161790

Nathan, S., Kemp, L., Bunde-Birouste, A., MacKenzie, J., Evers, C & Shwe, A., T. (2013). "We wouldn't of made friends if we didn't come to Football United": the impacts of a football program on young people's peer, prosocial and cross-cultural relationships. *BMC Public Health*. 13 (399). doi:10.1186/1471-2458-13-399

Polisen. (2017). *Utsatta områden - Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Hämtat 26/1 2018 från: https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/utsatta-omraden-social-ordning-kriminell-struktur-och-utmaningar-for-polisen-2017.pdf

Polit, D., F., & Beck, C., T. (2012). *Nursing research: Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice*. Lippincott Williams & Wilkins

Riksdagen, (2003), *Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor*. Hämtat 5/2 2018 från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460

Rogers, E., M. (2002). Diffusion of preventive innovations. *Addictive Behaviors*, 27, (6), 989-993. doi.org/10.1016/S0306-4603(02)00300-3

Rosso, E. & McGrath, R. (2016). Promoting physical activity among children and youth in disadvantaged South Australian CALD communities through alternative community sport opportunities. *Health Promotion Journal of Australia*, 27, 105–110. doi.org/10.1071/HE15092

Tampubolon, G. (2012). Neighbourhood Social Capital and Individual Mental Health. van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L. & Maclennan, D. (Eds.) *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*. Springer Nature. doi:10.1007/978-94-007-2309-2

Tonts, M. (2005). Competitive sport and social capital in rural Australia. *Journal of Rural Studies*, 21, 137–149. doi:10.1016/j.jrurstud.2005.03.001

UNICEF. (2016). *Fairness for Children. A league table of inequality in child well-being in rich countries*. Hämtad 26/1 2017 från: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/RC13_eng.pdf

Bilaga 1.

INTERVJUGUIDE FÖR FOKUSGRUPPSINTERVJU

Kärnkomponenter och Nyckelidéer (Components and Identified idéas)

1. Vilka (*kärnkomponenter*) centrala delar består verksamheten Nattfotboll av?
2. Vilka mekanismer anser ni bidrar till att göra Nattfotboll framgångsrikt?

Utvärdering och Feedback/Återkoppling (Measurement and Feedback)

3. Vilken effekt har du upplevt att Nattfotboll har för barn och ungdomar som deltar?
4. Hur mäter ni effekten av verksamheten
 - a. Hur förmedlar ni resultaten och till vilka?
5. Vad tror ni är nästa steg för att utveckla verksamheten?

Upplägg (Set-up)

6. Hur väljer ni var ni ska etablera er?
7. Vilka är era huvudsakliga samarbetspartners?
8. Hur rekryteras nya ledare?
9. Vad består introduktionen av för en ny ledare?
10. Behöver en ledare i Nattfotboll ha några speciella egenskaper?
11. Vad kännetecknar en lyckad verksamhet? (*Innovationens egenskaper*)

Kommunikation (Communication)

12. Hur får ungdomar information om verksamheten?
13. Använder ni er av goda exempel?

Ledarskap (Leadership) (*Strategic initiatives for Goodsport - Identified Manager*)

14. På vilket sätt driver ledningen inom Goodsport Nattfotbollsverksamheten?

Bilaga 2.

INTERVJUGUIDE MED FRÅGOR TILL LEDARE

Upplägg (Set-up)

1. Hur rekryterades du?
2. Vad bestod introduktionen av?
3. Vilka egenskaper tycker du att en ledare i Nattfotboll behöver ha?
4. Kan du beskriva hur en lyckad Nattfotbollskväll ser ut! (*kännetecknen för en lyckad verksamhet*)

Kommunikation (Communication)

5. Hur får ungdomar information om Nattfotboll?

Kärnkomponenter och Nyckelidéer (Components and Identified idéas)

6. Vad är det som gör att Nattfotboll är framgångsrikt? (*mekanismer som bidrar till att göra Nattfotboll framgångsrikt*)
7. Finns det några svårigheter eller utmaningar med verksamheten?

Utvärdering och Feedback/Återkoppling (Measurement and Feedback)

8. Vilken effekt har du upplevt att Nattfotboll har för barn och ungdomar som deltar?
9. Vilka uppgifter rapporterar du efter en helg? (*vilka resultat förmedlas*)
10. Hur förmedlar du uppgifterna och till vem?
11. Vad är det som driver dig i ditt engagemang för Nattfotboll?

Bilaga 3.

INTERVJUGUIDE MED FRÅGOR TILL UNGDOMAR

1. Vad är det som gör att du kommer till Nattfotbollen?
 - a. Berätta om något roligt ni gjort här!
2. Vad tänker du om ledarna här på Nattfotbollen?

Bilaga 4.

INFORMATION OM DELTAGANDE I EN FORSKNINGSTUDIE:

NATTFOTBOLL I SOCIALT UTSATTA OMRÅDEN

Beskrivning av verksamheten utifrån programteori och förutsättningar för uppskalning

Studiens bakgrund

Många barn och unga i Sverige lever idag i ett socialt utanförskap, vilket kan påverka deras hälsa och framtidsmöjligheter negativt på många sätt. På flera håll i landet finns idag ideella organisationer, exempelvis idrottsklubbar, som vill bidra till att öka integrationen mellan ungdomar i socialt utsatta områden, genom att erbjuda kostnadsfria, ledarledda idrottsaktiviteter på kvällstid.

Mer nationell forskning behövs för att öka förståelsen kring framgångsrika interventioner med syfte att minska socialt utanförskap bland barn och ungdomar.

Studiens syfte

Syftet är att öka förståelsen kring vilka faktorer som bidrar till att göra verksamheten Nattfotboll framgångsrik och vilka förutsättningar som behövs för spridning.

Studiens betydelse

Resultatet kan bidra till att öka förståelsen för Nattfotbollens viktigaste beståndsdelar och förutsättningar för spridning, vilket är betydelsefullt vid utformning och spridning av liknande interventioner.

Studiens genomförande

Forskningsmetodiken kommer bestå av intervjuer och observationer av verksamheten. Dessa kommer genomföras under våren 2018. Materialet från intervjuerna och observationerna kommer att skrivas ner, analyseras och slutligen presenteras i en masteruppsats.

Hantering av data och sekretess

Forskaren kommer inte hantera några känsliga personuppgifter. Ledare kommer intervjuas utifrån sitt professionella eller frivilliga engagemang. Ungdomar kommer intervjuas anonymt.

Frivillighet

Deltagande är frivilligt och kan när som helst, utan förklaring, avbrytas.

Kontaktperson:

Eva Åkerlind

Distriktssköterska, masterstudent

Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap

Uppsala Universitet

eeake@hotmail.com

Tel. 070-5404509

Huvudansvarig forskare:

Anna Sarkadi

Professor i Socialmedicin

Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap

Uppsala Universitet

anna.sarkadi@pubcare.uu.se

Informerat samtycke

Jag bekräftar att jag fått denna skriftliga samt annan muntlig information om forskningsstudien.

Jag ger mitt samtycke till att delta i studien och vet att mitt deltagande är helt frivilligt.

Jag är medveten om att jag när som helst och utan förklaring kan avsluta mitt deltagande.

.....
Datum Forskningspersonens namnteckning Namnförtydligande

Undertecknad har gått igenom och förklarat studiens syfte för ovanstående forskningsperson samt erhållit forskningspersonens samtycke.

.....
Datum Namnteckning

Bilaga 5.

MUNTLIG INFORMATION TILL UNGDOMAR

Anledningen till att jag är med er här ikväll är att vi vill öka förståelsen för hur Nattfotboll fungerar och hur ni ungdomar upplever verksamheten. Vi vill också få mer kunskap om hur Nattfotboll kan spridas till fler ställen i Sverige.

Sättet jag kommer att göra det är genom att vara med och se hur det går till nu ikväll. Jag kommer även vilja ställa frågor till ledare och även till en del av er som är med ikväll. Till er ungdomar kommer jag bara ställa två frågor/person. Samtalet kommer ske individuellt i någon av pauserna. Jag kommer även fråga om det är ok att jag spelar in våra röster och det finns möjlighet att tacka nej till att samtalet spelas in.

Under samtalet kommer jag inte fråga om vad ni heter eller om personnummer. Däremot kommer jag fråga om er ålder, om ni är födda i Sverige, var era föräldrar är födda, eller om ni är ensamkommande. Jag kommer också skriva upp om ni är flicka eller pojke.

Att vara med i samtalet är helt frivilligt och ni kan avbryta, utan förklaring, när som helst.